

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Alkuperäiskielen tunnistaminen ulkomaalaisen henkilön identifioinnissa

Kuikka, Mikko
Salmi, Jyrki

2018 Laurea

LAUREA

AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Alkuperäiskielen tunnistaminen ulkomaalaisen henkilön identifioinnissa

Kuikka, Mikko & Salmi, Jyrki
Turvallisuusjohtamien
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2018

Kuikka, Mikko & Salmi, Jyrki

Alkuperäiskielen tunnistaminen ulkomaalaisen henkilön identifioinnissa

Vuosi 2018 Sivumäärä 66

Poliisin toimintaympäristö on muuttunut viime vuosien aikana. Ympäri Eurooppaa ja maailmaa tapahtuneet terrori-iskut ovat luoneet pelon ilmapiiriä myös Suomeen ja Suomessakin on jo koettu terrori-isku. Toisaalta taas sota ja levottomuudet Lähi-idän eri valtioissa ovat lähettäneet liikkeelle massoittain turvaa ja parempia oloja hakevia ihmisiä. Näistä ihmisistä iso osa on saapunut ensin Eurooppaan ja lopulta Suomeen. Suomi oli pitkään yksi Euroopan maista, jossa oli vain vähän ulkomaalaisia. Viime vuosina nähty turvapaikanhakijoiden suuren määrän saapuminen Suomeen on lisännyt painetta viranomaisille henkilöiden henkilöllisyyksien ja kotimaiden selvittämiseen sekä riskihenkilöiden tunnistamiseen. Yhteiskunta ja samalla poliisin toimintaympäristö muuttuu myös teknologian nopean kehityksen takia. Sosiaalisen median palveluita voidaan käyttää propagandavälineinä ja lietsoa ihmisiä tekemään hirmutekoja. Nämä seikat nostavat esille viranomaisille uudenlaisia vaatimuksia pyrittäessä tunnistamaan erimaalaisia ja eri kieltä puhuvia henkilöitä niin elävässä elämässä kuin sosiaalisen median maailmassa.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten alkuperäiskielen tunnistusta voidaan hyödyntää ulkomaalaisen henkilön identifioinnissa poliisin toimintaympäristössä. Tämän opinnäytetyön näkökulmasta toimintaympäristöömme merkittävästi vaikuttavia tekijöitä ovat terrorismi, turvapaikanhakijoiden lisääntynyt määrä sekä laittomasti maassa oleskelevat ulkomaalaiset. Ulkomaalaiset ovat haavoittuvassa asemassa sekä väkivaltaisen radikalisoitumisen, rikosten tekemisen, että rikosten uhriksi joutumisen näkökulmasta. Poliisin perustehtävänä on kyetä identifioimaan kohtaamansa henkilö. Ulkomaalaisen kohdalla poliisin tulee pystyä tunnistamaan henkilön puhuma kieli virkatehtävän jatkoselvittämiseksi. Puhutun kielen avulla voidaan myös auttaa määrittämään tuntemattoman ulkomaalaisen henkilön henkilöllisyys, äidin-kieli, kotimaa tai pysyvä asuinmaa.

Opinnäytetyön lähestymistapana toimii laadullinen tutkimus ja tutkimusstrategiana tapaustutkimus. Teoreettinen viitekehys rakentuu poliisin toimintaa ohjaavan oikeudellisen perustan ympärille. Poliisin toimintaa ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö ja sisäistä turvallisuutta koskevat yleiset linjaukset ja strategiat. Keskeisinä lainsäädännöllisinä lähteinä on opinnäytetyössämme käytetty ulkomaalais-, poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolakeja. Keskeisimpänä tiedonhankinnan menetelmänä on käytetty teemahaastattelua.

Keskeisinä teemoina tutkimuksessa nousi esiin, että terrorismiin ja ääriajatteluun liittyvät tehtävät ovat lisääntyneet poliisissa ja terrorismin uhka on suurentunut ja tämän takia poliisi tarvitsee jatkuvasti uusia menetelmiä ulkomaalaisten henkilöiden tunnistamiseen. Haastatte- luissa nousseet teemat osoittavat, että ulkomaalaisen identifioinnissa alkuperäiskielen tunnis- tamisella on kasvava rooli, mutta se ei yksistään riitä, vaan tarvitaan muita jo käytössä olevia henkilöllisyyden identifiointimenetelmiä. Tulokset osoittivat myös, että tämän hetkiset kie- lentunnistusmenetelmät ovat hitaita ja tekniikan kehittymisen uskotaan helpottavan tunnistam- ista tulevaisuudessa. Vastaus tutkimuskysymykseemme on, että alkuperäiskielen tunnistam- ista voidaan hyödyntää ulkomaalaisen henkilön identifioinnissa poliisin toiminnassa.

Asiasanat: alkuperäiskieli, identifiointi, tunnistaminen, ulkomaalainen

Kuikka, Mikko & Salmi, Jyrki

The use of the original language recognition in identifying a foreign person

Year	2018	Pages	66
------	------	-------	----

The operating environment of the police has changed during the last years. Terror attacks around the world and Europe have been creating an atmosphere of fear also in Finland and a terror attack has been carried out in Finland, as well. On the other hand, war and unrest in the Middle East have sent masses of people to seek safety and better conditions. Many of those people arrive in Europe and eventually in Finland. Finland has been a country with few foreigners for a very long time. The large amount of arriving asylum seekers during recent years has increased the pressure for authorities to establish the identity and home country and spot the risky people among the arrivals. The fast development of technology has also changed society and the operating environment of the police. Social media can be used as a powerful propaganda tool and agitate people to commit atrocities. These facts increase the requirements for authorities to identify people from different countries speaking different languages in person as well as in social media.

The objective of this thesis is to find out how the recognition of the original language can be used in identifying a foreign person in the operating environment of the police. The facts, which affect the operating environment of the police according to our thesis are terrorism, the increased amount of asylum seekers and illegal immigrants. Foreign people are also in a vulnerable position from the perspective of violent radicalization and committing crimes as well as becoming victims of crimes. The basic task of the police is to be able to identify a person they are dealing with. Recognizing the language that is used is crucial in being able to communicate with a person and to finish the task. By recognizing the language spoken, a person's identity, mother tongue, home country or country of permanent stay can also be established.

The perspective of the thesis is qualitative research and the research strategy is a case study. The theoretical reference is created on the basis of legislation, which steers the police work, as well as valid legislation, alignments and strategies. The key acts used in the thesis are Alien's act, Police act, Criminal Investigation Act and Coercive Measures Act. The key data acquisition method is theme interview.

The key themes that emerged from the research were that the amount of tasks connected to terrorism and extremism have been increasing, and because of that, the police needs continuously new methods to identify foreigners. Themes found from the interviews showed that the role of the use of original language detection in identifying a foreign person is increasing but it cannot be used as an only method and other methods are also needed to identify a person. Furthermore, the results show that the current original language recognition methods are too slow and the development of technology is believed to simplify the recognition in the future. The answer to our research question is that the original language recognition can be used in identifying a foreign person in police work.

Keywords: original language, identification, recognition, foreigner

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	8
1.2	Aiheen rajaus	9
1.3	Tutkimusongelma	10
1.4	Tutkimuksen lähestymistapa	11
2	Ulkomaalaisiin liittyvä poliisin toimintaympäristö Suomessa	11
2.1	Terrorismi Suomessa.....	12
2.2	Turvapaikanhakijat Suomessa.....	15
2.3	Laiton maassa oleskelu Suomessa	17
3	Alkuperäiskielen tunnistamismenetelmiä.....	18
3.1	Kielianalyysin käyttö alkuperäiskielen tunnistamisessa	20
3.2	Pronouncer metodin käyttö alkuperäiskielen tunnistamisessa.....	20
3.3	Käännössovellusten käyttö alkuperäiskielen tunnistamisessa	21
4	Ulkomaalaisten henkilöiden identifiointi	23
4.1	Rikostiedustelun ja tiedonhankinnan rooli identifioinnissa.....	23
4.2	Turvapaikanhakijoiden identifiointi	25
4.3	Ulkomaalaisvalvonnan rooli identifioinnissa.....	29
5	Ulkomaalaisten identifiointiin liittyvä keskeinen lainsäädäntö.....	30
6	Teemahaastattelu.....	33
7	Tulokset.....	35
7.1	Haastatteluvastaukset.....	35
7.2	Vastausteemat	48
7.3	Nykyiset menetelmät ja tekniset mahdollisuudet.....	49
8	Johtopäätökset	49
	Kuviot..	59
	Liitteet.....	60

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää, miten alkuperäiskielen tunnistamista voidaan hyödyntää ulkomaalaisen henkilön identifioinnissa poliisin toimintaympäristössä. Globalisaation myötä kansainvälisyys on lisääntynyt ja ihmiset ja tavarat liikkuvat vapaasti Euroopassa. Poliisin tehtäväkenttä on muuttunut merkittävästi. Aikaisemmin vierailta tuntuvat uhkakuvat ovat todellisuutta. Poliisi joutuu muun muassa varautumaan muualla Euroopassa tapahtuneiden terrori-iskujen kaltaisiin tekoihin myös Suomessa, koska terrorismin uhka on kasvanut. Turussa tapahtui puukotus 18.8.2017, epäiltyä tekoa tutkitaan Keskusrikospoliisin (2017) mukaan nimikkeillä terroristisessa tarkoituksessa tehtyinä kahtena murhana ja murhan yrityksinä. Poliisi on vahvistanut, että puukotuksen uhreiksi joutui kymmenen henkilöä, joista kaksi kuoli ja kahdeksan joutui sairaalahoitoon. Epäilty tekijä oli taustaltaan turvapaikanhakija, jonka epäillään toimineen jihadistipohjalta. Tekijä oli kirjoittanut arabiaksi poliittisen manifestin ja saman sisältöisen videon ennen puukotuksia (MTV Oy 2018). Tämä piirre tekee tapauksesta historiallisen Suomen oloissa. Tekijän otaksutaan omaksuneen Islamilaisen valtion eli the Islamic State in Irak and the Levant (ISIL) propagandaa ja hän haki teollaan ilmeisesti marttyyrikuolemaa.

Rajat ylittävä rikollisuus ja vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden aalto Eurooppaan ja edelleen Suomeen on tuonut poliisille uusia haasteita. Tämän lisäksi ISIL levittää tietoverkoissa ja sosiaalisessa mediassa muun muassa videoita, joissa lietsotaan ja yllytetään tappamaan ihmisiä esimerkiksi Euroopassa. Lisäksi tietoverkoissa levitetään videoita, joissa suoritetaan raakoja sotarikoksia. Esimerkkinä voidaan mainita vuonna 2014 tapahtunut niin kutsuttu Camp Speicherin tapaus (Yleisradio 2015a). Tällöin ISIL-joukot surmasivat n. 1700 Irakin armeijan koulutuksessa olevaa aseetonta kadettia. ISIL teki kyseisestä tapauksesta propagandavideon. Keskusrikospoliisi epäili, että kaksi videolla esiintyvää ISIL-joukkoihin kuuluvaa henkilöä olisi turvapaikanhakijoina Suomessa ja käynnisti asiasta esitutkinnan sotarikoksista. Tutkinnan pohjana on kyseinen tietoverkoissa oleva video. Henkilöiden tunnistaminen videolta on haasteellista (Yleisradio 2015a). Pyrimme selvittämään olisiko alkuperäiskielen tunnistamisen menetelmistä apua myös tällaisten videolla esiintyvien henkilöiden henkilöllisyyden selvittämisessä.

On myös viitteitä, että terrorismin uhka on myös Suomessa kasvamaan päin, koska Suojelupoliisi on julkistanut median välityksellä, että Suomesta on lähtenyt vierastaistelijoita ISIL:n riveihin taistelemaan sekä terrorismiin kytköksissä olevia kohdehenkilöitä on seurannan alla Suomessa noin 350 henkilöä. (Suojelupoliisi 14.6.2017). Suojelupoliisin päällikön Antti Pelttarin mukaan (Yleisradio 2015b) Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden joukossa on henkilöitä, joilla on yhteyksiä islamistisiin väkivaltaisiin ryhmiin ja joillain yksittäisillä henkilöillä on myös taistelukokemusta.

Poliisilain (872/2011) mukaan poliisilla on oikeus selvittää eteensä tulevien virkatehtävien johdosta toimenpiteen kohteena olevien kantasuomalaisten kuin ulkomaisten vierasta kieltä puhuvien henkilöiden henkilöllisyys. Vierasta kieltä puhuvien määrä on Tilastokeskuksen (2018) mukaan kasvanut merkittävästi viime vuosina. Kun poliisimies kohtaa vierasta kieltä puhuvan henkilön, tulee hänen pystyä tunnistamaan ulkomaalaisen henkilön puhuma vieras kieli oikean kielisen tulkin tilaamiseksi virkatehtävän jatko selvittämiseksi. Ulkomaalaisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen. (Ulkomaalaislaki 301/2004).

Opinnäytetyö jakautuu kahdeksaan päälukuun. Ensimmäinen luku käsittelee johdantoa, tutkimuksen taustaa, tavoitteita, aiheen rajausta ja tuo esiin tutkimusongelman. Toinen luku käsittelee ulkomaalasiin liittyvää poliisin toimintaympäristöä Suomessa koskien tutkimuksessa painopisteiksi valittuja aihealueita terrorismia, turvapaikanhakijoita ja laittomasti maassa oleskelevia. Kolmas luku käsittelee alkuperäiskielentunnistusmenetelmänä käytössä olevaa kielianalyysiä ja muita kartoitettuja alkuperäiskielen tunnistusmenetelmiä. Neljäs luku pitää sisällään ulkomaalaisen henkilön identifioinnin ja käsittelee aihealueiden parissa työskentelevien viranomaisten tehtäväkenttää ja tuo esiin, miten viranomaiset voivat hyötyä puheen ja vieraan alkuperäiskielen paremmasta tunnistettavuudesta. Viides luku käsittelee ulkomaalaisten identifiointiin liittyvää keskeistä lainsäädäntöä. Kuudennessa luvussa käsittelemme aineistonhankintamenetelmänä käytettyä teemahaastattelua. Seitsemäs luku kertoo työn tulokset. Käymme läpi alkuperäiskielen tunnistuksen käyttömahdollisuudet viranomaistoiminnassa. Opinnäytetyön päättää kahdeksannen luvun johtopäätökset, joka käy läpi myös tutkimuksen luotettavuutta, oman työn arviointia sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää miten alkuperäiskielen tunnistaminen voi auttaa poliisia sille laissa määritellyissä ulkomaalaisten henkilöiden identifiointiin liittyvissä viranomaistehtävissä. Tavoitteeseen pääsemiseksi kartoitamme nykyiset käytössä olevat menetelmät, joita voidaan hyödyntää puheen ja alkuperäiskielen selvittämisessä sekä lisäksi selvitämme, löytyykö markkinoilta käytökelpoisia puhetta kääntäviä ja tunnistavia ohjelmistoja, sovelluksia tai laitteita, joita olisi mahdollista hyödyntää poliisin työssä tulevaisuudessa.

Kyseessä on poliisin ammattiin sidonnainen opinnäytetyö, joka liittyy suoraan kirjoittajien työelämään. Toivomme, että selvittämämme tieto kehittää ja uudistaa työelämän alati muuttuvaa osaamis- ja tietopohjaa. Aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu ylemmän korkeakoulun päättötöyön tasoisesti. Kohderyhmänämme toimivat ensisijaisesti ne poliisin virkamiehet, jotka toimivat rikostiedustelun ja -torjunnan tehtävissä sekä ulkomaalaislain ja poliisitutkinnan mukaisissa turvapaikanhakijoihin liittyvissä tehtävissä, maasta poistamisen täytäntöönpanon ja ulkomaalaisvalvonnan tehtävissä. Poliisi ja Rajavartiolaitos poistaa ulkomaalaisia maasta Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan joko käännättämispäätöksen tai karkottamispäätöksen johdosta.

Turvapaikanhakija, joka täyttää ulkomaalaislain mukaisen kriteeristön, on hänelle myönnettävä turvapaikka (Ulkomaalaislaki 301/2004). Viranomaiset pyrkivät tutkimaan kaikki hakemukset perusteellisesti ja huolellisesti, mutta on aina mahdollista, että hakija pyrkii ja pystyy käyttämään turvapaikkajärjestelmää väärin, kuten esimerkiksi Turun terrori-iskun tekijän tapauksessa (Yleisradio 2018b). Turvapaikanhakija saattaa kertoa turvapaikkaprosessin aikana vaihtaneensa uskontoaan muslimista kristityksi (Kaleva 2017) tai kertoa seksuaalisesta suuntautumistaan siten, että saisi perusteen turvapaikan myöntämiselle tai ilmoittaa viranomaisille harhaanjohtavia tietoja saadakseen oleskeluluvan. Turvapaikkaprosessin väärinkäyttäjien määrän minimoiminen parantaa yleistä luottamusta turvapaikkajärjestelmään ja sen toimimiseen. Korostettakoon sitä, että emme yleistä tässä opinnäytetyössä kaikkia uskontoaan vaihtaneita tai seksuaalisen suuntautumisensa takia vainottuja hakijoita turvapaikkaprosessin väärinkäyttäjiksi. Seta ry:n eli entinen Seksuaalinen tasavertaisuus ry:n (2010) mukaan esimerkiksi homoseksuaalisuus saattaa aiheuttaa henkilökohtaista vainoa henkilöä kohtaan joissain maissa ja tällaisille henkilöille tulee turvaa tarjota, mikäli yksilölliset Ulkomaalaislain (301/2004) mukaiset

edellytykset täyttyvät. Pakolaisneuvonnan (2018) mukaan jokainen hakemus käsitellään yksilöllisesti ja käsittelyajan hakija saa oleskella laillisesti Suomessa.

Turvapaikanhakijoiden määrä on Maahanmuuttoviraston (2018) mukaan viime vuosina vaihdellut paljon ja myös myönteisen oleskeluluvan saaneiden osuus on vaihdellut. Tarkasteltaessa Maahanmuuttoviraston tilastoja (Maahanmuuttovirasto 2018) viimeiseltä kahdelta vuodelta, voidaan huomata, että alle kolmannes hakijoista on saanut myönteisen päätöksen hakemukselleen. Loput ovat joko kielteisiä, ovat rauenneet tai jätetty tutkimatta. Maahanmuuttoviraston tulosalueen johtaja Riitta Koskela (Iltasanomat 2015) kertoo haastattelussa, että turvapaikanhakijan maailmalle lähdön syynä voivat olla myös taloudelliset syyt ja paremman elintason tavoittelu. Turvapaikan myöntäminen käytännössä perustuu pitkälti hakijan kertoman tarinan uskottavuuteen, asiakirjanäyttöön ja hakijan kohdemaan maatietouteen, jonka johdosta turvapaikkajärjestelmä ei ole aukoton, ja sen väärinkäyttö on mahdollista.

Sisäministeriön entisen kansliapäällikön Päivi Nergin (Helsingin Uutiset 2017) mukaan 70-80% hakijoista tulee maahan ilman henkilöllisyyttä osoittavia asiakirjoja, jonka johdosta heidän todellinen taustansa ja kotimaansa on vaikea selvittää. Tästä päätelemme, että joillain turvapaikanhakijoilla saattaa olla intressejä kertoa olevansa maasta, jossa on sotatila tai todellinen muu uhka ja jonka kansalaiset saavat turvapaikan. Taustojen selvitystä voidaan tehdä kyselemällä henkilön tietämystä väitetystä kotimaasta. Lisätukea turvapaikanhakijan kertomalle puolesta tai vastaan voidaan saada hakijan alkuperäisen äidinkielen tunnistuksen avulla, jonka käyttöä pyrimme tässä työssä selvittämään.

1.2 Aiheen rajaus

Opinnäytetyö on rajattu koskemaan poliisista heitä, jotka työskentelevät ulkomalaislain tarkoittamissa maasta poistamis- ja ulkomaalaisvalvontatehtävissä sekä rikostiedustelun ja -torjunnan tehtävissä.

Työmme käsittelee vieraan alkuperäiskielen tunnistamista koskien sekä poliisin tapamia henkilöitä, että eri sosiaalisen median lähteissä puhuttua kieltä ja kuinka eri tunnistamis- ja analyysimenetelmillä päästäisiin viranomaisille tuntemattoman

henkilön käyttämän alkuperäiskielen lähteille. Jokaisen ihmisen ääni on suhteellisen yksilöllinen (Liikenne- ja viestintäministeriö 2005, 27.)

Laittomasti maassa oleskeleva ulkomaalainen voi haluta erehdyttää viranomaisia viranomaisprosessin aikana eri vaiheissa. Yleisradion (2018b) mukaan Abderrahman Bouanane, joka tuomittiin Suomessa elinkautiseen vankeuteen terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä murhista, valehteli nimensä ja ikänsä hakiessaan turvapaikkaa Suomesta. Oikea henkilöllisyys selvisi hänen Turussa tekemänsä terroriteon jälkeen, kun Bouananen passi löytyi Saksan poliisilta. Bouanane oli Saksassa epäiltynä pahoinpitelyistä ennen Suomeen saapumistaan. Tämän takia Bouanane salasi oikean henkilöllisyytensä. Tämä osoittaa, että ulkomaalaisen henkilön joutuessa ulkomaalaisvalvonnan kohteeksi, voi hänelle tulla tarve olla kertomatta oikeaa henkilöllisyyttään välttääkseen kiinni jäämisen. Myös salaamalla todellisen henkilöllisyytensä, voi ulkomaalainen erehdyttää poliisia turvapaikanhaun yhteydessä.

1.3 Tutkimusongelma

Tutkimuskysymyksemme kuuluu, miten alkuperäiskielen tunnistusta voidaan hyödyntää ulkomaalaisen henkilön identifioinnissa poliisin toimintaympäristössä. Tämän johdosta selvitämme, kuinka vieraan alkuperäiskielen tunnistus voi auttaa poliisia sille laissa määritellyissä ulkomaalaisten henkilöiden identifiointiin liittyvissä viranomaistehtävissä.

Vanhan kansanviisauden mukaan hyvä kysymys on jo puoli vastausta. Niiniluodon (1980, 27) mukaan tutkijan ammattitaidon osoittava suurin koetin on ongelman asettaminen ja muotoileminen kuin sen ratkaiseminen. Tutkimusongelma määrittelee sen, mitä tutkimuksella viime kädessä halutaan selvittää. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 81–82) tulkinta on että, ”tutkimusongelman tulisi olla niin rajattu ja selkeä, että ulkopuolinen lukija ymmärtää hankkeen mielekkyyden ja tutkijan kyvykkyyden; samalla ongelman tulisi olla kyllin yleinen, jotta se sallisi tutkimuksen joustavan toteutuksen.” Laitimamme tutkimuskysymys osuu edellä kerrottuun ramiin, koska tavoitteenamme on selvittää, miten alkuperäiskielen tunnistusta voidaan hyödyntää henkilön identifioinnissa poliisin toimintaympäristössä.

Alkuperäiskielen tunnistettavuuden hyödyntäminen henkilön identifioinnissa edellyttää juridisten perusteiden kartoittamista. Tutkimuksessa kartoitetaan ja verrataan

lisäksi, miten ja millä apuvälineillä henkilöllisyyden identifiointi on suoritettu nykyisin ja miten mahdollisesti tulevaisuudessa. Aineistonhankinnan menetelmänä on käytetty teemahaastattelua.

1.4 Tutkimuksen lähestymistapa

Opinnäytetyön lähestymistapana toimii laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus sopii erityisen hyvin tutkimuksiin, joissa pyritään kuvaamaan, ymmärtämään, selittämään tai tulkitsemaan sosiaalisen todellisuutemme ilmiöitä ja niihin liittyviä käytäntöjä ja merkityksiä sekä ihmisiä, ryhmiä tai organisaatioita näiden ilmiöiden tuottajina, tulkitsijoina ja kuluttajina (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 123). Tutkimuksen lähestymistapa riippuu siitä, minkä tyyppiin ongelmiin haetaan vastausta. Tapaustutkimus on empiirinen tutkimus, joka käyttää monipuolista ja monilla eri tavoilla hankittua tietoa analysoimaan tiettyä nykyistä tapahtumaa tai toimintaa tietyssä rajatussa ympäristössä. (Yin 1987, 23).

Tapaustutkimuksessa tuotetaan tietoa nykyajassa tapahtuvasta ilmiöstä sen todellisessa tilanteessa ja toimintaympäristössä. Lisäksi pyritään tuottamaan syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta tapauksesta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 52–53.) Tapaustutkimuksen tyypillisin piirre on, että saadaan monia eri menetelmiä käyttämällä syvälinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta tapauksesta. Siinä voidaan käyttää määrällisiä tai laadullisia menetelmiä sekä niiden yhdistelmiä. Tapaustutkimus liitetään usein erityisesti laadulliseen tutkimukseen. Lisäksi voidaan hyödyntää määrällisiä menetelmiä. Työmme tutkimusstrategiana toimii tapaustutkimus.

2 Ulkomaalaisiin liittyvä poliisin toimintaympäristö Suomessa

Poliisin toimintaympäristö on lyhyessä ajassa muuttunut. Muttilaisen (2016, 11-16) mukaan tämän hetkisellemme toimintaympäristölle on ominaista yhteiskunnallisten ja teknologisten muutosten ja syklien nopeutuminen. Suomi on ollut pitkään väestönsä ja kulttuurinsa yhtenäisen taustan takia yhtenäinen kulttuuri, jonka arvopohja on viime vuosina moninaistunut. Muttilaisen (2016, 11-16) mukaan keskinäisriippuvuus on kasvanut ja maailman verkottuminen ja digitalisaatio on ottanut suuria harppauksia. Keskinäisriippuvuus on tehnyt myös maailmasta ja toimintaympäristöstä monimutkaisemman, jolloin siitä tulee haavoittuvaisempi. Toimintaympäristön analyysillä

haluamme kartoittaa ne syyt, minkä takia alkuperäiskielen tunnistaminen on noussut esiin yhtenä keinon henkilöiden identifioinnissa.

Sisäministeriön (2018b) mukaan Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden vuosittaiset lukumäärät ovat 2000-luvulla olleet noin 1 500 ja 6 000 hakijan välillä. Vuonna 2015 Suomeen tuli Sisäministeriön (2018b) mukaan kuitenkin yli 30 000 turvapaikanhakijaa, joka on kaikkien aikojen ennätys turvapaikanhakijoiden määrässä. Sisäministeriö (2018b) arveli hakijoiden määrän kasvamisen johtuneen maailmalla olleesta pakolaiskriisistä, joka ajoi suurimman pakolaismäärän liikkeelle sitten toisen maailmansodan. Pakolaiseksi lähtemiseen on Sisäministeriön (2018b) mukaan monia syitä. Näitä syitä ovat esimerkiksi sodat, henkilökohtainen vainoaminen tai yleinen turvattomuus kotimaassa. Sisäministeriön (2018b) mukaan iso osa pakolaisista päätyy kotimaansa lähialueille, mutta osa päätyy eri Euroopan maihin riippuen eri osatekijöistä, kuten matkustusreitistä ja henkilön tiedoista kyseisistä maista.

Muttilaisen (2016, 11-16) mukaan kaikkien tekijöiden liittyessä kaikkeen, saattaa useampi kehityskulku tapahtua samaan aikaan ja tällainen toimintaympäristö on erittäin haastava poliisille. Näköpiirissämme on, että nykyiset turvallisuuteen ja yhteiskunnan järjestykseen kohdistuvat uhkat ovat sellaisia, että niiden torjuminen vaatii eri viranomaisten ja hallinnon alojen voimakasta mukanaoloa. Yksin ei poliisikaan pärjää.

Julkaisu Hyvä elämä - turvallinen arki (2017) on Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta. Julkaisu nostaa esiin yhtenä sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavana muutosvoimana maahanmuuton turvallisuusvaikutukset. Strategia näkee turvallisuusuhkana laittomasti maassa oleskelevat sekä maasta poistamista odottavat ulkomaalaiset. Ulkomaalaiset ovat haavoittuvassa asemassa sekä väkivaltaisen radikalisoitumisen, rikosten tekemisen, että rikosten uhriksi joutumisen näkökulmasta. (Valtioneuvosto 2017, 31.) Opinnäytetyössä olemme nostaneet poliisin toimintaympäristöömme merkittävimmin vaikuttaviksi tekijöiksi terrorismin, turvapaikanhakijat sekä laittomasti maassa oleskelevat ulkomaalaiset.

2.1 Terrorismi Suomessa

Terrorismi määritellään Rikoslain (39/1889) terrorismirikoksia käsittelevässä 34a luvussa. Määritelmän mukaan rikoksen tekijällä on terroristinen tarkoitus, mikäli tarkoitus on aiheuttaa vakavaa pelkoa väestössä tai epäillyn on tarkoitus pakottaa

oikeudettomasti valtio, viranomainen tai kansainvälinen järjestö toimimaan tai olemaan toimimatta jotenkin.

Sisäministeriön (2017) arvion mukaan Suomen asema terrorismintorjunnassa on muuttunut ja terrorismin uhka on kohonnut. Terrorismia ei ole määritelty yhtenäisellä tavalla kansainvälisesti. Siihen kuitenkin liittyy väkivaltaa tai sillä uhkaamista, jotta saavutettaisiin tavoitteet tai aiheutetaan pelkoa ja levottomuutta. Ilmiönä terrorismi määritellään Sisäministeriön (2017) mukaan toimintana, joka sisältää kansallisen lain tai kansainvälisen oikeuden vastaisia tekoja, väkivaltaa tai sillä uhkaamista ja levottomuuden tai pelon aiheuttamisen tavoittelua.

Turvallisuusviranomaisista Suojelupoliisi antoi puolestaan uuden terrorismin uhka-arvion kesäkuussa 2017. Uhka-arvion (Suojelupoliisi 2017a) mukaan uhka on aikaisempaa korkeampi. Uhkaa ovat entisestään nostaneet Suomen profiilin vahvistuminen radikaali-islamistisessa propagandassa ja terrorismintorjunnan kohdehenkilöiden yhä vakavammat kytkökset terroristiseen toimintaan. Suurimman terrorismia koskevan uhkan Suomessa muodostavat Suojelupoliisin (2017a) mukaan edelleen kuitenkin yksittäiset henkilöt tai ryhmät, joiden motivaatio on lähtöisin islamilaisesta propagandasta ja terrorististen järjestöjen yllytyksestä.

Suojelupoliisilla on käytössään uhkatasoindikaattori, joka kuvaa Suomeen kohdistuvaa terrorismin uhkaa. Tason arvioinnissa käytetään Suojelupoliisin (2017a) mukaan saatavilla olevaa tiedustelutietoa, terroristijärjestöjen tai niihin kytköksissä olevien henkilöiden ja ryhmien toimintakykyä ja motivaatiota sekä mahdollisten iskusuunnitelmien aikajännettä. Luokittelulla halutaan muodostaa kuva Suomeen kohdistuvan terrorismin laadusta ja muutoksista edellisiin arvioihin verrattuna. Suojelupoliisi otti Sisäministeriön (2017) mukaan käyttöön uuden neliportaisen asteikon uhkatason kuvaamiseksi (Kuvio 1). Terroriuhka on Suomessa tasolla kaksi eli kohonnut. Uhkatasot ovat matala, kohonnut, korkea ja erittäin korkea.

Terrorismin uhka Suomessa
4. Erittäin korkea
3. Korkea
2. Kohonnut
1. Matala

Kuvio 1: Terrorismin uhkatasot. (Suojelupoliisi 14.6.2017).

Terrorismintorjunta on Sisäministeriön (2017) mukaan viranomaistoimintaa, joka tavoittelee uhkien tunnistamista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja myös torjua uhkien toteutuminen. Terrorismintorjunnasta on olemassa valtioneuvoston linjaus ja linjauksen mukaan terrorismintorjuntaa tulee kehittää. Euroopan Unionilla on oma terrorismintorjunnan strategiansa, jossa määritellään kansainvälisen yhteistyön muotoja sekä erilaisia toimenpiteitä terrorismintorjunnan tueksi. Terrorismin torjunta edellyttää Sisäministeriön (2017) mukaan tiedustelutoimintaa sekä vankkaa viranomaaisyhteistyötä eri viranomaisten kesken. Suomessa Suojelupoliisilla vastaa terrorismintorjuntaa liittyvien ilmiöiden seurannasta ja analysoinnista. Tällä hetkellä Suomessa valmistellaan Sisäministeriön (2017) mukaan tiedustelulakia, joka tuo Suojelupoliisille lisää valtuuksia terrorismintorjunnan tarpeisiin. Hanketta valmistellaan yhdessä puolustusministeriön kanssa myös sotilastiedustelulainsäädännön luomiseksi.

Radikalisoituminen on prosessi, jossa yksilö omaksuu radikaaleja ja äärimmäisiä näkemyksiä, lisäksi yksilö alkaa hyväksyä toimintatapoja, jotka eivät ennen radikalisoitumista tulleet kyseeseen. Radikalisoitumisprosessin voi käynnistää yksittäinen tapahtuma tai vastaavasti käynnistyminen voi olla seuraamusta pidempiaikaisesta tyytymättömyydestä. (Laitinen & Lumio 2009, 22-39.)

Kasvualusta henkilön radikalisoitumiseksi löytyy myös kotimaasta. Maahanmuuttajien keskuudessa saattaa syntyä tunne yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä ja sulkemisesta ja tämän myötä itsekunnioituksen ja ihmisarvon menettämisestä. Maahanmuuttajiin kohdistuva syrjintä, torjunta ja viha aiheuttavat katkeruutta ja tunnetta alistamisesta, jolloin ISIL:n esimerkiksi tietoverkoissa jakamat rekrytointivideot saattavat radikalisoida vaikutukselle alttiin henkilön viikoissa (Mutttilainen 2016, 16-17.) Näiden vihasaarnaajien ja kansankiihottajien tunnistamiseksi tehtävä työ on kansainvälistä.

Videoilla esiintyy usein arabiaa puhuvia henkilöitä, mutta myös muun kielisiä videoita esiintyy. Videoilla saattaa esiintyä myös raakoja henkirikoksia kuten Camp Speicherin tapaus (Yleisradio 2015a), joten videolla esiintyvien henkilöiden tunnistaminen on erittäin tärkeää. Henkilöiden puheesta voidaan mahdollisesti tunnistaa alkuperäskieli ja sitä kautta pyrkiä tunnistamaan henkilöitä (Pronouncer 2017).

Lainsäädäntö, joista tärkeimpinä poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolait, ovat terrorismirikosten paljastamisen ja tutkinnan työkaluja. Terrorismirikokset Suomessa tutkii Sisäministeriön (2017) mukaan pääasiassa Keskusrikospoliisi Suojelupoliisin ja paikallispoliisin tuella. Myös Suojelupoliisi voi tutkia erityisestä syystä terrorismirikoksia ja myös muut viranomaiset tukevat esitutkintaa suorittavaa viranomaisyksikköä.

2.2 Turvapaikanhakijat Suomessa

Turvapaikalla tarkoitetaan pakolaiselle turvapaikkamenettelyssä myönnettävää oleskelulupaa. Pakolaisella ulkomaalaista, joka täyttää pakolaissopimuksen 1 artiklan vaatimukset. (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968, Ulkomaalaislaki 301/2004).

Pakolaisneuvonnan (2018), Ulkomaalaislain (301/2004) ja Suomen Pakolaisavun (2018) mukaan turvapaikanhakijaksi kutsutaan henkilöä, joka hakee kansainvälistä suojelua vieraasta valtiosta. Pakolaisneuvonnan (2018) mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus hakea kansainvälistä suojelua oman valtionsa ulkopuolella, mikäli hän on vakavien oikeudenloukkausten tai vainon vaarassa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan. Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan Suomesta turvapaikkaa hakeva voi hakea sitä heti rajalta tai maahantulon jälkeen poliisilta. Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan turvapaikanhakijalle voidaan myöntää pakolaisstatus, joka perustuu henkilökohtaiseen vainoon tai oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella, kun häntä uhkaa epäinhimillinen kohtelu kotimaassaan. Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan hakijalle voidaan myöntää oleskelulupa myös yksilöllisistä inhimillisistä syistä, tilapäinen tai ihmiskaupan uhrin oleskelulupa.

Sisäministeriön (2018b) mukaan pakolainen pakenee kotimaassaan kohtaamaansa vainoa. Lisäksi sodat, erinäiset alueelliset konfliktit, ilmaston lämpeneminen, työttömyys, taloudelliset syyt ja yleinen näköalattomuus aiheuttavat ihmisten pakenemista

ja siirtymistä omasta maasta muualle turvallisempaan ja paremmat elinolosuhteet tarjoavaan maahan. Edellä mainitut asiat luovat Sisäministeriön (2018b) mukaan pakolaisuutta, jonka seurauksena monet päätyvät turvapaikanhakijoiksi hakemalla turvapaikkaa eli kansainvälistä suojelua.

Turvapaikanhakuprosessissa on mukana monia viranomaisia. Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan viranomaisista poliisi tai rajatarkastusviranomainen ottaa turvapaikkahakemuksen vastaan. Puolestaan Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan turvapaikanhakija kohtaa myöhemmin Maahanmuuttoviraston edustajan, joka suorittaa turvapaikkatutkiminnan, turvapaikkapuhuttelun ja ratkaisee kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen.

Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan sekä Pakolaisneuvonnan (2018) mukaan päätöksen tiedoksiannon jälkeen hakijalla on oikeus valittaa 21 päivää kielteisestä päätöksestään ensin hallinto-oikeuteen ja ratkaisun pysyessä hallinto-oikeudessa kielteisenä edelleen vielä korkeimpaan hallinto-oikeuteen (KHO) 14 päivän kuluessa. Valitusaika Maahanmuuttoviraston kansainvälistä suojelua koskevasta päätöksestä on nykyisin 21 päivää, kun se aikaisemmin oli 30 päivää. Mikäli hakemus jätetään Maahanmuuttoviraston toimesta tutkimatta tai katsotaan ilmeisen perusteettomaksi, on hallinto-oikeudelta haettava käännättämisen täytäntöönpanokieltoa 7 päivän kuluessa. Pakolaisneuvonnan (2018) mukaan hallinto-oikeuden kielteisen päätöksen jälkeen turvapaikanhakijalla on laillinen oikeus 14 päivän kuluessa hakea päätökseen valituslupaa KHO:lta. Samalla haetaan myös käännättämisen täytäntöönpanokieltoa, sillä hallinto-oikeuden kielteisen päätöksen jälkeen poliisilla on oikeus poistaa turvapaikanhakija maasta, ellei KHO erikseen keskeytä käännättämisen täytäntöönpanoa. Poliisin tehtävänä on poistaa laittomasti maassa oleskeleva ulkomaalainen maasta, jos hän ei itse suostu lähtemään Suomesta vapaaehtoisesti (Eduskunta 2017). Pakolaisneuvonnan (2018) mukaan poliisin tulee informoida hakijaa käännättämisen valmisteluista ja kuulla häntä asiassa pitämällä maastapoistamispuhuttelu tulkin välityksellä. Poliisin tulee tarkistaa ennen mahdollista käännättämistä, onko KHO käsitellyt täytäntöönpanokieltohakemuksen, joka voisi estää maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanon.

Sisäministeri Paula Risikon kirjallisesta vastauksesta (Eduskunta 2017) käy ilmi, että poliisi esittää hakijalle lähtökohtaisesti aina kolme vaihtoehtoa. Hakija voi palata omatoimisesti kotimaahansa. Hakijalle, jolla ei ole voimassa olevaa kotimaan passia ja taloudellisia varoja voi hakeutua kansainvälisen siirtolaisjärjestö, International

Organization for Migration (IOM) avustettavaksi vapaaehtoisen paluun ohjelmaan (IOM 2018). Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan viimeisenä vaihtoehtona poliisi poistaa hakijan maasta tarvittaessa saattaen alkuperämaahan, josta on julkisuudessa käytetty yleisesti termiä pakkopalautus.

2.3 Laiton maassa oleskelu Suomessa

Laiton maassa oleskelu ilmiönä ei ole uusi. Sisäministeriön (2018a) mukaan laitonta maahantuloa ehkäistään viranomaisyhteistyöllä. Laiton maassa oleskelu on Sisäministeriön (2018a) mukaan yhteydessä kielteisiin lainvoimaisiin turvapaikkapäätöksiin ja täytäntöönpanokelpoisiin maastapoistamispäätöksiin, koska tämän jälkeen hakijasta tulee laittomasti maassa oleskeleva, jos hakija ei noudata saatuja viranomaispäätöksiä.

Pakolaisneuvonnan (2012) mukaan termiä paperiton käytetään henkilöstä, joka elää maassa ilman laillista oleskeluoikeutta. Paperittomien oleskelu Suomessa on Pakolaisneuvonnan (2012) mukaan piilossa viranomaisilta eikä se ole sallittua. Suomessa on Pakolaisneuvonnan (2012) mukaan myös henkilöitä, joilla on oikeus oleskella Suomessa, mutta heillä ei ole oikeutta esimerkiksi sosiaali- ja terveystalviin ja käytännössä näillä henkilöillä on Suomessa samat haasteet kuin paperittomillakin. Pakolaisneuvonnan (2012) määritelmän mukaan pelkkä passin tai muun henkilöllisyystodistuksen puuttuminen ei tee ihmisestä paperitonta eikä turvapaikanhakijoita määritellä paperittomiksi, koska heillä on lupa oleskella Suomessa turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan.

Poliisihallituksen julkaiseman laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastaisen toimintaohjelman (2017, 32) mukaan Keskusrikospoliisin kokoaman tilasto kertoo, että vuonna 2014 Suomessa havaittiin 2933 ulkomaalaista henkilöä, jotka olivat laittomasti maassa. Vuonna 2015 tämä luku oli jo 14 286. Vuoden 2016 luku oli tippunut takaisin parin vuoden takaiseen eli 2314 henkilöön. Laittomasti maassa olevien henkilöiden suurimmat määrät tulivat Poliisihallituksen (2017, 32) mukaan Irakista, Syyriasta, Venäjältä, Somaliasta ja Virosta.

Poliisihallituksen (2017, 13) mukaan laitonta maahantuloa tulisi torjua jo ennen henkilöiden Schengen-alueelle pääsyä. Tällöin toiminta olisi tehokkainta ja yhteiskunnalle edullisinta. Poliisihallituksen (2017, 13) mukaan kansainvälisesti on esitetty

arvioita, että yhteiskunnan varoja voisi säästyä jopa 30 000 - 50 000 euroa yhden ennalta estetyn laittomasti maahan saapuvan henkilön kohdalla.

Laittomaan maassa oleskeluun liitettyjä tunnistettuja riskejä ovat Poliisihallituksen (2017, 12) mukaan muun muassa syrjäytyminen. Poliisihallituksen (2017, 12) mukaan on myös riski ajautua rikollisen toiminnan piiriin joko rikollisryhmien hyväksikäyttämänä, rikoksen uhrina tai rikosentekijänä. Poliisihallituksen (2017, 12) mukaan laitton maassaolo lisää myös pimeää työntekoa ja harmaata taloutta. Poliisihallituksen (2017, 12) mukaan uudenlaisten rikosilmiöiden ja rikollisten rajat ylittävän yhteistoiminnan ja ääri liikkeiden toiminta voi lisääntyä. Poliisihallituksen (2017, 12) mukaan lisäksi yleinen turvallisuustilanne voi heiketä ja sosiaali- ja terveyspalvelut voivat kuormittua.

3 Alkuperäiskielen tunnistamismenetelmiä

Alkuperäiskieli voidaan määritellä jonkin alueen ensimmäisiksi asukkaiksi oletetun etnisen ryhmän tai heimon jälkeläisten eli alkuperäiskansan puhumaksi kieleksi, joka toimii tämän yhteisön etnistä identiteettiä luovana keskeisenä tekijänä (Tieteen termipankki 2017.)

Internetissä toimiva ja päivittyvä julkaisu ”Ethnologue Languages in the World” (2017) kertoo maailman kielten määräksi 7099. Puolestaan suomalainen teos ”Maailman kielet ja kielikunnat” (Anhava 1998, 11) kertoo maailman kielten lukumääräksi n. 5000 - 6000. Kotimaisten kielten keskuksen (2017b) mukaan maailmassa puhutaan noin 6000 eri kieltä, mutta joidenkin arvioiden mukaan jopa 9000 eri kieltä. Tarkkaa kielten lukumäärää on mahdoton esittää syystä, että murteen ja kielen raja ei useinkaan ole selvä. Kotimaisten kielten keskuksen (2017b) mukaan puhujamääriltään suurimpia kieliä ovat kiina, hindi, englanti, espanja ja arabia. Kielten määrä vähenee jatkuvasti ja melko nopeastikin. Kotimaisten kielten keskus (2017b) arvion mukaan maailmasta katoaa yksi kieli, joka toinen viikko. Kuitenkin Suomessa puhuttujen vieraitten kielten määrä samaan aikaan monipuolistunut, koska Suomessa puhutaan jo yli 150:tä eri äidinkieltä. Tilastokeskuksen mukaan (2018) vuoden 2017 lopussa Suomessa asui 373 000 vieraskielistä eli henkilöä, joiden kieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame eli 6,8 prosenttia koko väestöstä.

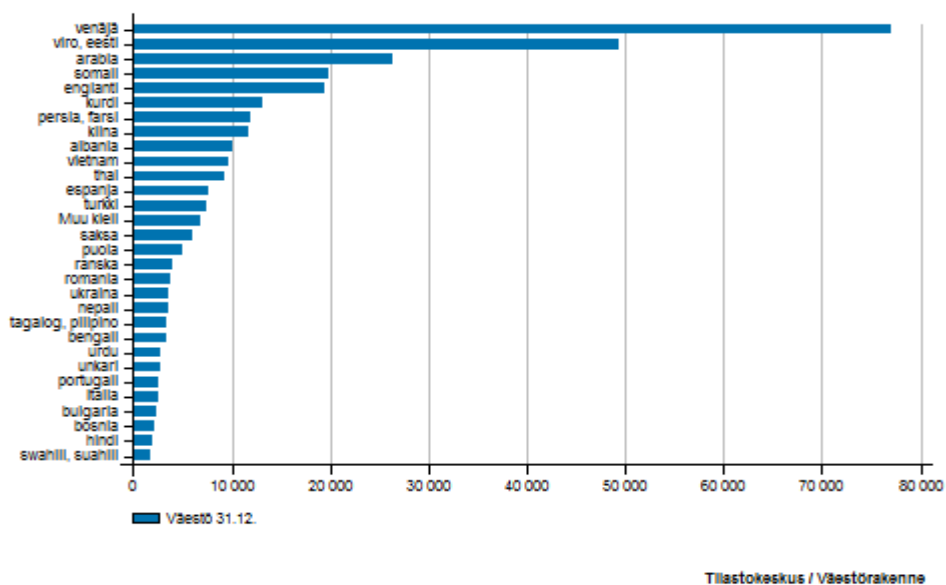
Väestö kielen mukaan 1990-2017 VIERASKIELISET YHTEENSÄ

Kuvio 2: Vieraskielisten määrä ja kehitys. (Tilastokeskus 2018)

Vieraskielisten määrä on noussut 2000-luvun alun noin 100 000 henkilöstä yli kolmenkertaiseksi (Kuvio 2). Suomessa vieraista kielistä venäjä (Kuvio 3) on selvästi yleisin vieras kieli, jota puhui vuonna 2017 äidinkielenään yli 77 000 henkilöä. Toiseksi yleisin kieli on viro, jota puhui 49 000 henkilöä. Arabia nousi kolmanneksi suurimmaksi vieraskieliseksi ryhmäksi (Tilastokeskus 2018.) Pääkaupunkiseudun väestöstä arvioidaan vuonna 2030 noin viidenneksen olevan vieraskielisiä. (Valtioneuvosto 2017, 23).

Suurimmat vieraskielisten määrät 2017

Kuvio 3: Puhutuimmat vieraat kielet. (Tilastokeskus 2018)

Suomessa viranomaiset tilaavat Helsingin sanomien (2015) mukaan kielitestinsä ruotsalaiselta Skandinavisk Språkanalys AB:lta eli Sprakabilta. Selvitimme myös suomalaisen Pronouncer Oy:n kehittämän menetelmän mahdollisuudet sekä muita varten otettavia ohjelmistoyhtiöiden käännöspalvelut.

3.1 Kielianalyysin käyttö alkuperäiskielen tunnistamisessa

Aerin (2016, 268) mukaan yksi mahdollisuus turvapaikanhakijan henkilöllisyyden selvittämiseksi ja vahvistamiseksi on turvapaikanhakijalle tehtävä kielianalyysi hakijan käyttämästä kielestä ja murteesta. Tällä pyritään selvittämään turvapaikanhakijan kotipaikka, asuinpaikka tai kansallisuus. Kielianalyysin tarpeen voi arvioida joko poliisi, Rajavartiolaitos tai Maahanmuuttovirasto ja tarveharkinnan jälkeen teettää analyysin. Nykyisin kielianalyysin asiakkaalla teetättää pääsääntöisesti Maahanmuuttovirasto. Kielianalyysi toteutetaan Maahanmuuttoviraston (2014, 21) mukaan siten, että tehdään nauhoite, jossa hakijaa pyydetään kertomaan vähintään 15 minuutin ajan hänen kotipaikkaansa, perhe-elämäänsä tai harrastuksiinsa liittyvistä eri asioista vapaamuotoisesti. Nauhoite voidaan tehdä esimerkiksi hakijan ja analyysin tekijän puhelinkeskustelusta tai hakijan omasta kertomuksesta. Kielianalyysiä varten tehtävä nauhoitus tehdään yleensä turvapaikkakuulustelun tai turvapaikkapuhuttelun yhteydessä. Nauhoitus lähetetään sen jälkeen analysoitavaksi ruotsalaiseen Sprakab yritykseen (Helsingin Sanomat 2015).

Sprakab (2018) kertoo sivuillaan tekevänsä kielianalyysinsä henkilön puheen sekä myös paikallistuntemuksen perusteella. Yrityksen analyttikot kuuntelevat nauhoitteet ja tekevät niiden perusteella mahdollisimman tarkan arvion siitä, mistä maasta ja miltä alueelta puhuja on kotoisin. Sprakabin (2018) mukaan puheesta analysoidaan myös puhujan paikallistuntemusta ja verrataan puhujan kerrontaa maantietellisiin ja muihin paikallisiin faktatietoihin. Näiden tietojen perusteella voidaan arvioida puhujan mahdollista koti- tai lähtömaata.

3.2 Pronouncer metodin käyttö alkuperäiskielen tunnistamisessa

Pronoucer Europe Oy:n (2017) mukaan pronoucer metodi on yleisen kielitieteen tohtori Annu Marttilan suunnittelema ja patentoima tietokanta ja ohjelmisto henkilön alkuperäiskielen tunnistukseen. Pronoucer on Marttilan kehittämä tietokoneeseen asennettavan ohjelma, jonka avulla pystytään tunnistamaan henkilön puhuma kieli.

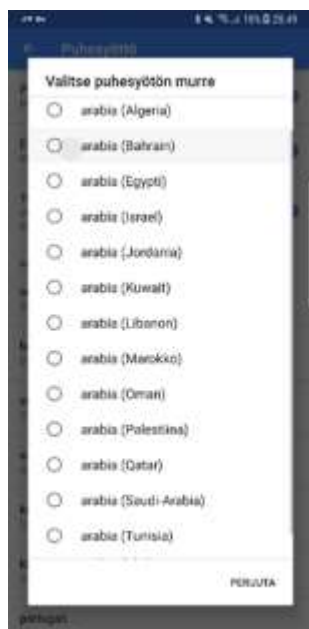
Puhutun kielen avulla voidaan auttaa määrittämään henkilön äidinkieli, asuinpaikka ja lähtömaa. Pronouncer menetelmä on keksintö, jolle on saatu patentti. Pronouncer Europe Oy (2017) kertoo olevansa poliisi-, raja- ja ulkomaalaisviranomaisten käyttöön suunniteltu työkalu henkilöiden alkuperäiskielen tunnistukseen. Sovelluksella voidaan tehdä kohdehenkilön puhumasta kielestä päätelmiä, jotka antavat viitteitä henkilön alkuperäiskielestä. Kaikki sovelluksen vaiheet ovat läpinäkyviä ja niitä voidaan käyttää myöhemmin todistusaineistona. Pronouncer toimii lyhyesti siten, että sen avulla voidaan havaita eri kielten äänneitä kohdehenkilön puheesta. Kun äänneitä suodatetaan, voidaan sulkea pois kieliä ja tunnistaa mahdollisesti henkilön alkuperäiskieli. (Pronouncer Europe Oy 2017.)

Tällä hetkellä Pronouncer Oy:n tutkimusassistentti Saara Tervan Yleisradiolle (9.5.2018) antaman haastattelun mukaan Pronouncer tarvitsee vielä käyttäjää, joka voi olla esimerkiksi kieliin ja fonetiikkaan harjaantunut henkilö, joka tekee päätelmiä sovelluksen avulla henkilön äidinkielestä. Analyysin tekijä kuuntelee puhettalennetta ja hän kuunnellessaan tallennetta syöttää sovellukseen kuulemiaan äänneitä ja mahdollisia virheitä. Tallenteen kuuntelijan tulee siten pystyä tunnistamaan puheesta äänneitä ja äännevirheitä. Valintojen perusteella Pronouncer tarjoaa listaa mahdollisista kielistä. Tällä hetkellä Pronouncerin tietokannassa on Tervan Yleisradiolle (9.5.2018) antaman haastattelun mukaan useita satoja kieliä. Tällä hetkellä Pronouncerilla ei ole suunnitelmia muuttaa palveluaan täysin koneelliseksi, vaan alkuperäiskielen tunnistamiseen tarvitaan analyysiin kykenevä henkilö.

3.3 Käännössovellusten käyttö alkuperäiskielen tunnistamisessa

Edellä mainitut menetelmät ovat melko raskaita ja aikaa vieviä käyttää. Henkilöitä tulee haastatella, jonka jälkeen haastattelut toimitetaan analyysia tekeville toimijoille. Tekniikat kehittyvät hurjaa vauhtia ja tekoälyä käyttävät sovellukset yleistyvät. Tekstiä kääntäviä palveluita on ollut markkinoilla pitkään. Näissä palveluissa on myös mukana kielentunnistus. Isoilla ohjelmistoyhtiöillä on omat palvelunsa kuten esimerkiksi Googlella on Google Kääntäjä ja Microsoftilla Bing Kääntäjä sekä Skype translator. Lisäksi internetistä on löydettävissä useita muita kääntäjäpalveluita kuten translate.com ja Yandex kääntäjä. Käymme läpi muutamien palvelujen toiminnallisuuksia ja käyttömahdollisuuksia.

Google (Google, 2017a) kertoo kääntäjäpalvelunsa osaavan kääntää yli 103 kieltä toiseksi. Google-kääntäjä tukee useita erilaisia kääntämistapoja. Näitä ovat tietokoneen tai puhelimen näppäimistöllä kirjoittaminen, valokuvan ottaminen tekstistä ja sen kääntäminen, sormella sanojen kirjoittaminen esimerkiksi puhelimeen tai tablettiin, puhelimen kameran osoittaminen tekstiin ja siitä tehtävä suora pikakäännös sekä puheen kääntäminen (Google, 2017a). Tämän opinnäytetyön kannalta olennainen tapa on puheen kääntäminen. Google-kääntäjä tarjoaa puheen kääntämisen yli 30 kielestä ja useista eri kielten murteista. Esimerkiksi arabian kielestä on mahdollista kääntää 14 eri murretta eri arabian kielisistä maista (Kuvio 4). Kielen automaattista tunnistusta Google-kääntäjä ei kuitenkaan tue.

Kuvio 4: Google-kääntäjän arabian murteet. (Google, Inc)

Google (2017b) julkaisi 4.10.2017 puhelimeen liitettävät langattomat Pixel Buds-korvanapit, jotka kykenevät kääntämään puhetta. Korvanapit osaavat kääntää 40 eri kieltä toisille kielille. Korvanapeille täytyy ennen kääntämistä kertoa puhumalla mille kielelle puhe halutaan kääntää (Google, 2017b). Puhutun kielen automaattista tunnistamista ei korvanapeissa ainakaan vielä ole. Google julkaisi myös 23.2.2018 laajennukset Google Assistant-palveluunsa. Google Assistant on virtuaalinen avustajapalvelu, joka toimii matkapuhelimissa, älykelloissa, tv:ssä, autoissa sekä useissa muissa älylaitteissa. Vuoden 2018 loppuun mennessä Google (2018) kertoo Google Assistantin tunnistavan 30 eri kieltä ja käyttäjät voivat asettaa itselleen useita eri kieliä. Palvelu

osaa tunnistaa puhutun kielen, tottelee käskyjä eri kielillä ja kääntää puheen tarvittaessa toiselle kielelle (Google, 2018).

Tutkittaessa Microsoftin Bing-palvelun mahdollisuuksia, voi todeta, että Bing ei tue puhekielen automaattista tunnistamista. Palvelulla on mahdollista kääntää puhetta tekstiksi ja sen jälkeen toiselle kielelle, mutta puhuttua kieltä se ei pysty tunnistamaan. Tällä hetkellä Bing pystyy kääntämään kuutta eri puhuttua kieltä tekstiksi (Microsoft, 2018). Microsoftin omistamalla Skype-palvelulla on Skypen (2018) mukaan mahdollista kääntää 13 eri kieltä puheen osalta ja yli 50 kieltä pikaviestipalvelussa. Puhuttu kieli tulee kuitenkin myös tässä palvelussa valita ennen kääntämistä eikä palvelu osaa itse tunnistaa puhuttua kieltä (Skype, 2018). Palvelua voidaan siten käyttää puhutun kielen kääntämiseen mutta ei tunnistamiseen.

4 Ulkomaalaisten henkilöiden identifiointi

Identifiointi tarkoittaa yleiskielessä tunnistamista (Finto 2017.) Poliisilaissa (872/2011) kerrotaan poliisin toimivaltuudet henkilöllisyyden selvittämisen osalta. Poliisin oikeus henkilöllisyyden selvittäminen on määritelty Poliisilain (872/2011) 2 luvun 1§:ssä. *”Poliisimiehellä on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa.”* Luotettavan identifiointin eli henkilötunnistuksen tarpeen voidaan yleisesti ottaen katsoa kasvavan nykyisessä yhteiskunnassa.

4.1 Rikostiedustelun ja tiedonhankinnan rooli identifiointissa

Sana tiedustelu kääntyy englannin kielelle sanaksi intelligence. Intelligence tarkoittaa Merriam-Webster (2017) sanakirjan mukaan useaa asiaa. Näitä ovat kyky ymmärtää, oppia ja sopeutua uusiin tilanteisiin. Se tarkoittaa myös tietoa ja tiedon keräämistä ja hankkimista (Merriam-Webster 2017). Rikostiedustelu on taas rikoksiin liittyvää viranomaisten tekemää tiedonhankintaa. Tässä työssä käsitellään poliisin tekemää poliisi- ja pakkokeinolain mukaista tiedonhankintaa.

Poliisi hankkii jatkuvasti erilaista tietoa esimerkiksi partioimalla kadulla, tutkimalla erilaisia viranomaisrekistereitä, kuulustelemalla ja puhuttamalla ihmisiä. Tiedon hankinnalla pyritään Helmisen (2012, 387) mukaan ylläpitämään yleistä järjestystä ja

turvallisuutta sekä selvittämään, estämään ja paljastamaan rikoksia. Jotta poliisi voi näissä tehtävissä onnistua, on edellytyksenä se, että pystytään hankkimaan riittäviä tietoja konkreettisista uhkista ja lainvastaisista toimista, jotka uhkaavat suojattavia etuja. Poliisi hankkii tietoa myös avoimista lähteistä. Avoimiin lähteisiin voidaan Nurmen (2017, 8) mukaan lukea hyvinkin laajasti erilaisia lähteitä. Näitä voivat olla radio, televisio, uutistoimistot, tieteelliset julkaisut, ajankohtaisohjelmat, kuvat, tietokannat, kartat, hallitusten julkiset tiedotteet, kirjastot, kirjallisuus, yritykset ja yliopistojen julkaisut. Rikostiedustelun kontekstissa avoimista lähteistä puhuttaessa käsitetään yleensä tietoverkoissa oleva tieto. Helmisen (2012, 385) mukaan valtaosa tiedoista onkin nykyisin digitaalisessa muodossa. Tässä opinnäytetyössä keskitytään tietoverkossa olevaan tietoon.

Poliisin tiedonhankinnasta säädetään muun muassa poliisi- ja pakkokeinolaeissa. Poliisilaissa tiedonhankintaa käsittelevät neljäs ja viides luku (872/2011) ja pakkokeino-laissa (806/2011) salaisista pakkokeinoista säädetään kymmenennessä luvussa. Tiedonhankintamenetelmiä ovat muun muassa telekuuntelu, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, peitetoiminta, valeosto, tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku (Pakkokeinolaki 806/2011).

Tämän opinnäytetyön kannalta relevantteja tiedonhankintakeinoja ovat tarkkailu ja suunnitelmallinen tarkkailu. Poliisi suorittaa valvontaa, joka kohdistuu esimerkiksi henkilöihin, ajoneuvoihin ja paikkoihin. Tällä valvonnalla pyritään estämään rikoksia ja häiriöitä sekä selvittämään rikoksia. Tällaisesta valvonnasta, joka ei pitempiaikaisesti kohdistu kehenkään henkilöön tai henkilöryhmiin, käytetään termiä yleisvalvonta. Jos havaintojen tekeminen keskitetään tiettyyn henkilöön tai henkilöryhmään, käytetään termiä tarkkailu (Helminen 2012, 388).

Tarkkailua on mahdollista suorittaa myös tietoverkossa. Tietoverkossa tarkkailua voidaan toteuttaa esimerkiksi katselemalla passiivisesti jonkun tietyn henkilön keskustelupalstalla käymää keskustelua. Suunnitelmallinen tarkkailu eroaa tarkkailusta siten, että se on pidempikestoista eli poliisilain (872/2011) mukaan sanotusti se on *”muuta kuin lyhytaikaisen tarkkailun kohdistamista henkilöön, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen.”* Suunnitelmallisen tarkkailuun liittyviä aikarajoja ei voida tarkasti määrittää vaan se on täysin tapauskohtaista.

Tarkkailua ja suunnitelmallista tarkkailua voidaan käyttää poliisissa esimerkiksi tietoverkoissa olevien jihadistiverkostojen rekrytointivideoiden seuraamiseen. Videot ovat useasti arabian kielisiä ja monissa videoissa puhujien kasvot ovat peitetty. Henkilöiden identifiointi ja luotettava henkilöllisyyksien selvittäminen saattaa olla tällöin vaikeaa.

4.2 Turvapaikanhakijoiden identifiointi

Ulkomaalaislain (301/2004) ja Maahanmuuttoviraston (2017) ohjeistuksen mukaan turvapaikanhakija voi hakea kansainvälistä suojelua eli turvapaikkaa Suomesta, jos hakija oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella koska hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi, alkuperänsä, uskontonsa, kansallisuutensa, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisensa tai poliittisen mielipiteensä vuoksi.

Ulkomaalaislain (301/2004) ja Maahanmuuttoviraston (2017) mukaan turvapaikan hakeminen edellyttää, että hakija on pelkonsa vuoksi haluton turvautumaan kyseisen maan suojeluun. Hakijan tulee ilmoittaa henkilökohtaisesti Suomeen saapuessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen rajatarkastusviranomaiselle tai poliisille, että haluaa hakea turvapaikkaa. Hakija voi hakea turvapaikkaa Suomesta vain Suomen valtion alueella. Hakija ei voi hakea turvapaikkaa Suomen ulkomailla olevassa edustustossa tai ottamalla ulkomailta kirjeitse tai sähköpostitse yhteyttä Suomeen.

Turvapaikkaprosessissa turvapaikanhakijalle tehdään turvapaikkatutkinta, jonka suorittaa Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan Maahanmuuttovirasto. Aerin (2016, 265) mukaan Turvapaikkatutkinta on kaksivaiheinen. Vaiheet ovat turvapaikkakuulustelu ja turvapaikkapuhuttelu. Turvapaikanhakijalle tehdään henkilökohtainen kuulustelu, jonka tarkoituksena on selvittää turvapaikanhakijan henkilöllisyys, matkareitti ja maahantulo. Puhuttelussa taas selvitetään Aerin (2016, 265) mukaan syyt, minkä takia hakija hakee turvapaikkaa ja selvitetään mahdolliset vainot ja muut syyt, jotka hakijaan ovat kohdistuneet hänen kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan.

Tässä tutkimuksessa keskitytään turvapaikkakuulustelussa saataviin tietoihin, koska siinä selvitetään turvapaikanhakijan henkilöllisyys. Henkilöllisyyden osana tutkinnassa tulee selvittää henkilön kansalaisuus ja tämän selvittämisessä myös hakijan käyttämä kieli on oleellisessa osassa.

Aerin (2016, 268) mukaan hakijalle voidaan tehdä turvapaikkatutkinnassa myös kielianalyysi hänen kotipaikkansa tai pysyvän asuinmaansa selvittämiseksi. Kielianalyysiä voidaan käyttää esimerkiksi silloin, jos hakija ei kykene esittämään minkäänlaista luotettavaa dokumenttia tai muunlaista selvitystä, jonka avulla hänen kotipaikkansa pystyttäisiin luotettavasti todentamaan. Jos hakija kertoo olevansa kotoisin paikasta, josta tulevilla on yleensä mahdollisuus saada oleskelulupa kansainvälisen suojelun perusteella, mutta on asioita, joiden takia on syytä epäillä hakijan ilmoitusta kotipaikastaan, on syytä tehdä kielianalyysi.

Turvapaikkaprosessissa turvapaikanhakijalla on Aerin (2016, 268) mukaan todistustaakka omasta henkilöllisyydestään ja henkilöllisyyttä koskevat vaillinaisuudet laskeaan yleensä hakija vahingoksi. Pelkkä kielianalyysi ei yksin riitä kumoamaan henkilön omaa kertomusta kotipaikastaan tai kansalaisuudestaan ja muutakin vahvaa näyttöä tarvitaan kielianalyysin tuloksen lisäksi. Näyttö voi olla esimerkiksi luotettava asiakirjaselvitys hakijan henkilöllisyydestä tai siitä, että henkilö olisi asunut kielianalyysin tuloksista pääteltävässä paikassa. Jos turvapaikanhakijalla ei ole matkustusasiakirjaa tai mitään muuta dokumentteja henkilöllisyytensä tai kotimaansa tueksi, on hänen väitteensä Aerin (2016, 269) mukaan kotimaastaan tai kansallisuudestaan melko heikko. Näissä tapauksissa kielianalyysin avulla voidaan todeta, että hänen väitteensä kotimaastaan tai kansallisuudestaan ei pidä paikkaansa. Jos henkilön kansallisuuden tai kotipaikan ainoa objektiivinen selvitys on kielianalyysiin perustuva, on mahdollista vahvistaa hakijan kansallisuus tai kotipaikka kielianalyysin mukaisesti.

Edellä kerrotun perusteella turvapaikanhakijoiden kielianalyysin tekeminen onnistuu hyvin tälläkin hetkellä vaikkakin prosessi vie aikaa. Kaikille turvapaikanhakijoille, joiden kansallisuudesta on epäselvyyttä, ei kuitenkaan pystytä tekemään kielianalyysiä kustannusten ja prosessin hitauden takia.

Maasta poistaminen on Ulkomaalaislain mukainen hallinnollinen prosessi. Poliisin tehtävänä on täytäntöön panna eli poistaa ulkomaalaisia maasta joko käännyttämällä tai karkottamalla. Poliisi osallistui tai toteutti itse vuonna 2015 3180 maasta poistamista ja vuonna 2016 yli 6600 maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa. (Poliisihallitus 2017, 13). Kokonaistilastoa vuodelta 2017 ei ole vielä saatavilla.

Tämän tutkimuksen myötä on pyrkimys löytää keinoa muun muassa poliisin maasta poistamista koskeviin täytäntöönpanotehtäviin. Maasta poistamisen edellytyksenä on,

että maasta poistettavaksi määrätty henkilö on voitu identifioida prosessin aikana siten, että tiedetään poistettavan kotimaa tai poistettavan valtio, jossa hänellä on oikeus asua.

Ulkomaalaislaissa (301/2004) on säädetty käännättämisen perusteet.

”Ulkomaalainen voidaan käännättää, jos: 1) hän ei täytä 11 §:n 1 momentissa säädettyjä maahantulon edellytyksiä; (30.12.2013/1214) 2) hän kieltäytyy antamasta tarpeellisia tietoja henkilöllisyydestään tai matkastaan taikka antaa tahallaan näistä vääriä tietoja; 3) hän on viisumia tai oleskelulupaa hakiessaan antanut tahallaan henkilöllisyyttään tai matkaansa koskevia, viisumin tai oleskeluluvan myöntämiseen vaikuttaneita vääriä tietoja; 4) hän on lyhyen Suomessa oleskelunsa aikana saattanut itsensä kykenemättömäksi huolehtimaan itsestään; 5) hänen voidaan perustellusta syystä epäillä hankkivan tuloja epärehellisin keinoin; 6) hänen voidaan perustellusta syystä epäillä myyvän seksuaalipalveluja; 7) hän on ilman rajanylityslupaa ylittänyt rajan rajanylityspaikan ulkopuolelta tai rajanylityspaikan kautta aikana, jolloin rajanylityspaikka on ollut suljettu; 8) hänen voidaan tuomitun vankeusrangaistuksen perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä syyllistyvän rikokseen, josta on Suomessa säädetty vankeusrangaistus, tai epäillä syyllistyvän toistuvasti rikoksiin; 9) hänet on tuomittu rikoksesta rangaistukseen Suomessa oleskelunsa aikana; 10) hänen voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta tai Suomen suhteita vieraaseen valtioon vaarantavaan toimintaan; taikka 11) on tehty häntä koskeva kolmansien maiden kansalaisia koskevien maastapoistamispäätösten vastavuo- roisesta tunnustamisesta annetun neuvoston direktiivin 2001/40/EY 1-3 artiklassa tarkoitettu maastapoistamispäätös. Käännättää voidaan myös ilman oleskelulupaa maahan tullut ulkomaalainen, jonka oleskelu Suomessa edellyttäisi viisumia tai oleskelulupaa, mutta joka ei ole sitä hakenut tai jolle ei ole sitä myönnetty”.

Käännättämisestä on Maahanmuuttoviraston (2010) mukaan kyse silloin, kun Suomessa oleskelevalle ulkomaalaisella ei ole koskaan aiemmin myönnetty tai ollut oleskelulupaa Suomeen, jonka seurauksena hänet päätetään poistaa maasta. Laittomasti maahan tulleet henkilöt lukeutuvat tähän joukkoon, sekä ulkomaalaiset, jotka hakevat oleskelulupaa vasta Suomesta. Maahanmuuttoviraston (2010) mukaan käännättämisestä on kyse esimerkiksi seuraavissa tapauksissa, kun kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa saanut turvapaikanhakija tai aikuisen lapsensa luokse viisumin turvin tullut henkilö poistetaan maasta. Maahanmuuttoviraston (2010)

mukaan kielteiseen oleskelulupa- tai turvapaikkapäätökseen seurauksena on useimpien lisäksi käännättämispäätös. Jos henkilölle ei myönnetä oleskelulupaa, hänen on Maahanmuuttoviraston (2010) mukaan poistuttava maasta myös ilman käännättämispäätöstä. Käännättämispäätös tehdään Maahanmuuttoviraston (2010) mukaan kuitenkin sen varalle ettei henkilö suostu poistumaan Suomesta ja myös niissä tapauksissa, joissa henkilölle on määrätty maahantulokielto.

Ulkomaalaislaissa (301/2004) on säädetty myös maasta karkottamisen perusteet. ”Maasta voidaan karkottaa oleskeluvalla oleskellut ulkomaalainen: 1) joka oleskelee Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa; 2) jonka on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin; 3) joka on käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle; taikka 4) joka on ryhtynyt taikka jonka voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Maasta voidaan 1 momentin 2 kohdassa säädetyllä perusteella karkottaa myös ulkomaalainen, joka on jätetty syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta rikoslain 3 luvun 4 §:n nojalla. Pakolaisen saa karkottaa 1 momentin 2-4 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa. Pakolaista ei saa karkottaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa, johon nähden hän on edelleen kansainvälisen suojelun tarpeessa. Pakolaisen saa karkottaa vain valtioon, joka suostuu ottamaan hänet vastaan.

Ulkomaalainen, jolle on Suomessa myönnetty pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, voidaan karkottaa maasta vain, jos hän muodostaa yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle välittömän ja riittävän vakavan uhan. Jos karkotettavalla on pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluvassa olevan merkinnän ja merkinnässä mainitulta jäsenvaltiolta pyydetyn vahvistuksen mukaisesti, hänet on karkotettava kyseiseen jäsenvaltioon. Pakolaisen saa kuitenkin karkottaa myös muuhun valtioon siten kuin 3 momentissa säädetään.”

Maahanmuuttoviraston (2010) mukaan tyypillisesti karkotettava on asunut vuosia Suomessa. Maahanmuuttoviraston (2010) mukaan käännättäminen eroaa karkottamisesta siten, että karkotettavalla ulkomaalaisella on tai on ollut oleskelulupa ennen kuin hänet päätetään poistaa maasta. Tämän johdosta ulkomaalaisten karkotettavien ihmisten kohdalla voi olla kyse jo pitkästä laillisesta asumis- ja oleskeluajasta Suomessa

(Maahanmuuttoviraston 2010). Maahanmuuttoviraston (2010) mukaan ulkomaalainen, joka on Suomessa oleskellut oleskeluluvan turvin pitkään asunut ulkomaalainen, jolla on perheenjäseniä Suomessa, voidaan karkottaa lähinnä kokonaisuarkinnon ja vakavien syiden, kuten rikosten johdosta.

Maahanmuuttoviraston (2010) mukaan myös laitton maassa oleskelu, jo myönnetyn oleskeluluvan umpeutuminen tai kielteinen jatkolupa voivat johtaa karkottamiseen, mutta ovat harvinaisempia syitä. Ulkomaalaislain (301/2004) mukaan Maahanmuuttovirasto päättää maasta karkottamisesta poliisilaitoksen tai rajatarkastusviranomaisen esityksestä taikka omasta aloitteestaan.

4.3 Ulkomaalaisvalvonnan rooli identifiointissa

Suomen perustuslaissa (PL 721/1999) yhdeksännessä pykälässä säädetään maassaolo-oikeudesta. Pykälässä kerrotaan, että vain Suomen kansalaisilla on ehdoton oikeus oleskella Suomessa. Saman pykälän mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla.

Ulkomaalaislaissa (301/2004) on kerrottu ulkomaalaisvalvonnasta seuraavasti: *"Ulkomaalaisvalvonta on tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa ja laittoman maassa oleskelun torjuntaa."* Valvonnan toteutuksesta mainitaan, että *"Ulkomaalaisvalvonnan tulee perustua valvontaviranomaisen yleisiin tietoihin ja kokemukseen laittomasta maahantulosta ja oleskelusta. Valvontatoimenpiteiden tulee perustua tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- taikka analyysitietoihin. Valvontatoimenpide ei saa perustua pelkästään tai ratkaisevassa määrin henkilön todelliseen tai oletettuun etniseen alkuperään."*

Hallituksen esityksessä (HE 169/2014) ulkomaalaislain muuttamisesta on tarkoitus, että ulkomaalaisvalvonta liitetään osaksi laittoman maahantulon torjuntaa. Torjunnan taustalla esityksessä mainitaan vapaa liikkuvuuden mahdollistava Schengenin sopimus. Sisämaassa tapahtuvan ulkomaalaisvalvonnan merkitys on lisääntynyt ja sen avulla torjutaan mahdollisia haittoja, joita sisäraajatarkastusten poistumisesta aiheutuu.

Ulkomaalaislaissa (301/2004) ulkomaalaiselle on maahantulon, maassa oleskelun ja valtionrajan ylittämiseen säädetty tietyt edellytykset. Ulkomaalaisvalvonnassa

valvotaan, että vaaditut matkustusasiakirja-, oleskelulupa- ja viisumivaatimuksia koskevat säädökset ovat kunnossa. Muita maahantuloon ja maassa oleskeluun liittyviä valvottavia kohteita ja säädöksiä ovat mm. riittävät toimeentulon edellytykset, maahantulokiellot, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tai kansanterveyden sekä kansainvälisten suhteiden vaarantaminen. Helmisen, Kuusisen ja Rantaeskolan (2012) mukaan ulkomaalaisvalvonta kuuluu kolmelle viranomaisorganisaatiolle, jotka ovat Maahanmuuttovirasto (Migri), poliisi ja rajavartiolaitos.

Jarkko Lehtinen on tuoreessa (2017) pro gradu työssään Syrjimätön ulkomaalaisvalvonta tuonut esiin Helsingin poliisilaitoksen ulkomaalaisvalvonnan muodot. ”*Partiovalvonta, joka tarkoittaa, että poliisi tarkastaa valvonta- ja hälytystehtävillä tapaamiensa (ulkomaalaisten) henkilöiden osalta ulkomaalaisvalvonnan suorittamiseksi tarvittavat tiedot. Liikenteenvalvonta, jolloin ulkomaalaisvalvonta sisällytetään liikenteenvalvontaan kaikilla liikenteenvalvontatehtävillä. Ravintolatarkastukset, jolloin anniskelupaikkoja valvoessa poliisi valvoo myös niiden ulkomaalaisia työntekijöitä sekä asiakkaita. Työmaa- ja yritystarkastukset, jolloin poliisi kohdentaa valvontaa yrityksiin, joissa tiedetään työskentelevän ulkomaalaisia, ja joihin kokemusten mukaan liittyy maassaoloa ja työlupia koskevien säännösten noudattamattomuutta. Satamavalvonta, maahan saapuvien matkustajien joukosta pyritään tavoittamaan etsintäkuulutetut ja/tai maahantulokiellossa olevat henkilöt. Luvattomat leirit, luvattomissa leireissä asuviin kohdistetaan ulkomaalaisvalvontaa. Yleisötaapahtumat, tapahtumiin osallistuvien joukossa voidaan perustellusti olettaa olevan myös ulkomaalaisia. Poliisi suorittaa ulkomaalaisvalvontaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) valvonnan ohessa. Joukkoliikenneasemat ja -välineet, poliisi kohdentaa paikkoihin yjt-valvontaa, tehden samassa yhteydessä ulkomaalaisvalvontaa.*”

5 Ulkomaalaisten identifiointiin liittyvä keskeinen lainsäädäntö

Lähdeaineisto on pyritty valitsemaan aiheen kannalta tarkoituksenmukaisesti ja teoreettisesti perustellen. Teoreettinen viitekehys rakentuu poliisin toimintaa ohjaavan oikeudellisen perustan ympärille. Poliisin toimintaa ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö ja sisäistä turvallisuutta koskevat yleiset linjaukset ja strategiat. Poliisilta edellytetään muuttuvassa yhteiskunnassa monipuolista osaamista, joka pohjaa poliisitoiminnassa yleisesti hyväksytyihin arvoihin ja toimintaperiaatteisiin.

Keskeisinä lainsäädännöllisinä lähteinä on opinnäytetyössämme käytetty ulkomaalais-, poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolakeja. Tärkeimpinä oikeustieteellisinä kirjallisuutena käytimme Aerin kirjaa *Ulkomaalaisoikeuden perusteet ja Helmisen, Kuusimäen ja Rantaeskola, kirjaa Poliisilaki*. Aihetta tukevaa materiaalia ja tilastoja oli löydettävissä Sisäministeriön ja Poliisihallituksen verkkojulkaisuista. Opinnäytetyön kannalta merkittävänä lähdeaineistoina käytimme ulkomaalaisasioihin ja identifiointiin perehtyneiden paikallispoliisin ja keskusrikospoliisin virkamiesten teemahaastattelusta saatuja tietoja. Jo mainitun lähdeaineiston lisäksi käytimme aihepiiriä käsitteleviä kotimaisia ja ulkomaalaisia julkaisuja sekä muuta Internetistä vapaasti saatavaa aihepiiriä koskevaa tietoa.

Poliisin tehtävät määritellään Suomen lainsäädännössä. Opinnäytetyön aiheen kannalta olennaista lainsäädäntöä ovat Poliisilaki, Ulkomaalaislaki. Poliisin tiedonhankinnasta säädetään muun muassa poliisi- ja pakkokeinolaeissa. Poliisilaissa tiedonhankintaa käsittelevät neljäs ja viides luku (872/2011) ja pakkokeinolaissa (806/2011) salaisista pakkokeinoista säädetään kymmenennessä luvussa. Poliisin tehtävät on määritelty Poliisilaissa (872/2011) ”*Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.*

Poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetyt tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi.

Rikosten esitutkinnasta säädetään esitutkintalaissa (805/2011) ja rikosten esitutkinnassa käytettävistä pakkokeinoista pakkokeinolaissa (806/2011).”

Poliisin oikeus henkilöllisyyden selvittäminen on määritelty myös Poliisilaissa (872/2011) ”*Poliisimiehellä on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa.*

Jos henkilö kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja eikä henkilöllisyyttä voida muutoin selvittää, poliisimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntomerkkien perusteella. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2-4 momentissa säädetään.

Poliisimiehellä on oikeus henkilöllisyyden selvittämiseksi ottaa kiinni henkilö, joka kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tai antaa siinä tarkoitettuista seikoista todennäköisesti virheellisen tiedon, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilöllisyyden selvittämiseksi. Kiinni otettu on päästettävä vapaaksi heti, kun tarvittavat tiedot on saatu, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua kiinniottamisesta.”

Poliisin toimivallalle on asetettu lähtökohdaksi seuraava määritelmä: *”Toimivalta on lain normeihin perustuva mahdollisuus puuttua jonkun asemaan oikeudellisesti merkityksellisesti vaikuttavalla tavalla ja siitä riippumatta, olisiko ilman valtuutta puuttuminen rangaistava tekoa tai ei. Toimivalta on myös mahdollisuus suorittaa muita toimenpiteitä, jotka ilman säännöksiin perustuvaa valtuutta olisivat rangaistavia sekä mahdollisuus ratkaista hallintolupa-asioita.”* (Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012, 179.)

Poliisi on sitoutunut noudattamaan työssä perus- ja ihmisoikeuksia poliisin toiminnan yleisten periaatteiden mukaisesti. Poliisilain (872/2011) mukaan poliisin on *”kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista.”* Perusoikeuksilla tarkoitetaan yksilölle perustuslaissa turvattuja oikeuksia, jotka ilmaisevat yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjä perusarvoja. Perusoikeudet pitävät sisällään henkilökohtaiset vapausoikeudet, jotka turvaavat yksilön vapautta julkisen vallan puuttumisilta. Tällaisia oikeuksia ovat muun muassa oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen samoin kuin liikkumisvapaus, yksityiselämän suoja ja yhdistysvapaus sekä omaisuuden suoja. (Suomen perustuslaki 731/1999.) Viranomaisilla on velvollisuus tuntea ihmisoikeussopimusten sisältö, kuten YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistus ja Euroopan ihmisoikeussopimus (63/1999) ja tarvittaessa soveltaa niitä.

Muita poliisin toimintaa ohjaavia periaatteita ovat suhteellisuus-, vähimmän haitan ja tarkoitussidonnaisuuden periaatteet. Suhteellisuusperiaatteella tarkoitetaan poliisilain (872/2011) mukaan, että poliisin toimenpiteiden on oltava *”puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.”* Vähimmän haitan periaate puolestaan vaikuttaa poliisilain (872/2011) mukaan siten, että poliisin toimenpiteillä ei *”kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.”* Tarkoitussidonnaisuuden periaate rajaa poliisin toimivaltuudet siten, että poliisilain (872/2011) mukaan poliisi saa käyttää toimivaltuuttaan vain säädettyyn tarkoitukseen.

6 Teemahaastattelu

Haastattelu on yksi käytetyimpiä tiedonkeruutapoja. Tutkimushaastattelulla on selkeä päämäärä, joka on tutkimustehtävän suorittaminen. Haastattelua käytetään tutkimusaineiston saamiseksi, ja aineistoa puolestaan on tarkoitus analysoida ja tulkita tieteellisen tutkimustehtävän selvittämiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34, 42.)

Tutkittaviksi valikoitiin sellaisia ihmisiä, joilta arveltiin parhaiten saatavan aineistoa tutkimuksen kohteena olevista asioista.

Haastateltavat valitsimme harkinnanvaraisella otannalla sen perusteella, että he osaamisensa ja kokemuksensa perusteella pystyvät kysymyksiin vastaamaan. Koska opinnäytetyössä näkökulma on poliisin ulkomaalaistutkinnassa ja rikostiedustelussa, pyrimme valitsemaan haastateltaviksi henkilöt, joilla näistä asioista on osaamista ja jotka työskentelevät näissä tehtävissä. Ulkomaalaistutkinnassa työskentelevät haastateltavat ovat pitkälle erikoistuneet ulkomaalaispoliisin toimialaan ja lainsäädäntöön ja ovat oman toimialansa kiistattomia huippuosaajia. Myös rikostiedustelutehtävissä toimivat haastateltavat ovat valtakunnan ykkösosaajia toimialallaan. Kyseisiin erityistehtäviin ei pääse ilman erityistä perehtymistä toimialaan. Kaikki haastateltavat toimivat siis alansa erikoisyksiköissä ja heidän osaamisensa koskien haastattelukysymyksiä on valtakunnan kärkeä. Haastattelun otoskooksi muodostui kymmenen henkilöä (Liite 2).

Kaikki haastattelut suoritimme etukäteissuunnitelman mukaisesti aikavälillä 02.01.-18.01.2018. Vaatetuksesta sovimme, että pukeudumme, joka kertaa tummiin vaatteisiin ilman suuria mainoslogoja. Haastattelut tehtiin kasvotusten ja ne kestivät keskimäärin yhden tunnin. Haastattelutiloina toimivat kaksi virkahuonetta, jotka sijaitsivat eri toimipisteissä. Kysymysten esitysjärjestys ei vaihdellut ja haastateltavia ei juurikaan tarvinnut ohjailla. Järjestelmällisesti edennyt kysymysrunko varmisti, että kaikki tarpeellinen teema tuli käsiteltyä kunkin haastateltavan kanssa yhdenmukaisesti.

Haastatelluille annettiin riittävästi tietoa tutkimuksesta. Haastatelluille käytiin ennen haastattelun aloittamista läpi opinnäytetyön tiivistelmä, tutkimuksen pääaiheet, sisällysluettelo ja tutkimuksen tavoite. Haastattelut perustuivat vapaaehtoisuuteen. Haastatelluilta kerättiin tutkimuksen kannalta vain välttämättömiä tietoja. Haastatellut informoitiin aiheesta myös siksi, että haastattelun kohteeksi valikoiduilla oli taustatietoa sen arvioimiseksi, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Haastateltavien motivoimiseksi kerroimme, millaista uutta tietoa tutkimuksella tavoitellaan ja miten saavutettavia tutkimustuloksia voidaan kenties tulevaisuudessa hyödyntää. Haastatelluille kerrottiin, että esille tulleet asiat raportoidaan lopullisessa opinnäytetyössä tavalla, jossa tutkittavia tai muita haastattelussa mainittuja yksittäisiä henkilöitä ei voida tunnistaa. Lisäksi toimme esiin, että opinnäytetyöhön voidaan sisällyttää suoria otteita haastatteluista. Kukin haastateltava antoi suostumuksensa haastatteluun ja mahdolliseen haastatellun jälkikäteiseen yhteydenottoon haastattelun oikeellisuuden varmentamiseksi.

Emme nähneet tarpeelliseksi äänittää haastatteluja ja litteroida niitä sanatarkasti jälkikäteen, vaan haastateltavan vastaus kirjoitettiin ylös heti esitetyn kysymyksen jälkeen. Tämä jätti haastateltavalle aikaa myös täydentää vastaustaan. Vastauksista jätettiin pois niissä mahdollisesti esiintyneet turhat täytesanat ja sivupoluille karanneet ajatukset. Toimintatapamme mahdollisti sen, että vastausten sanoma tuli kerralla esille selvästi, huomioiden kuitenkin kunkin haastateltavan ominainen puhetyyli. Haastatelluilta saatu saadut vastaukset litteroitiin heti haastattelun yhteydessä. Tämän jälkeen vastaukset teemoiteltiin tietojenkäsittely avulla maalaten eri värein nousseet keskeiset teemat ydinasioiden nostamiseksi esiin.

7 Tulokset

Pyrimme saamaan tutkimusongelmaamme vastausta haastattelujen ja nykyisten menetelmien sekä teknisten sovellusten käyttökelpoisuuden selvittämisen avulla. Haastattelujen avulla saimme hyvän kokonaiskuvan alkuperäiskielen tunnistamisen tarpeesta ja tämänhetkisistä puutteista. Nykyisten menetelmien ja teknisten sovellusten käyttökelpoisuuden selvittämisellä pyrimme näkemään, miten tämän hetkiset menetelmät vastaavat haastatteluissa nousseisiin tarpeisiin.

Haastatteluista nousi esille selkeästi muutamia teemoja, joihin useimmat haastateltavat yhtyivät. Teemat on koottu yhteen vastausteemataulukoon (Liite 2), josta pysyy selkeästi näkemään teemat ja niiden esiintyvyyden haastateltavien joukossa. Haastatteluvastauksista nostimme kysymyksittäin tyypillisimpiä vastauksia, joiden teema tuli esiin useiden henkilöiden vastauksissa.

7.1 Haastatteluvastaukset

Haastattelun seitsemällä ensimmäisellä kysymyksellä kartoitimme haastateltavien taustatiedot, kuten nimen, iän, sukupuolen, koulutustaustan, virkanimikkeen, virkauran pituuden ja nykyisen työtehtävän. Haastateltavien iät vaihtelivat 25 - 54 vuoden välillä. Kymmenestä haastatellusta naisia oli kaksi ja miehiä kahdeksan. Haastatelluista kaikki olivat aikanaan suorittaneet poliisin perustutkinnon. Kuusi on suorittanut lisäksi alipäällystön virkatutkinnon ja yksi on suorittanut poliisin päällystöopinnot. Haastateltujen virkanimikkeitä olivat vanhempi rikoskonstaapeli, rikosylikonstaapeli, ja rikoskomisario. Haastatelluista viisi toimii vanhemman rikoskonstaapelin nimikkeellä, neljä toimii alipäällystötehtävissä rikosnimikkeellä rikosylikonstaapeli ja yksi rikoskomisarion virassa tutkinnanjohtajana. Haastateltujen virkaurien pituus vaihteli 2 - 33 vuoden välillä. Virkaurien keskimääräiseksi pituudeksi muodostui 16 vuotta 9 kuukautta.

Haastateltavista kuusi on ulkomaalaispoliisin tehtäväkentässä toimivia poliiseja ja neljä keskusrikospoliisin tehtävissä toimivia poliiseja. Haastatelluista kolme toimi ulkomaalaispoliisissa tutkijan tehtävissä, kaksi toimii ulkomaalaispoliisissa ryhmänjohtajan tehtävissä ja yksi toimii ulkomaalaispoliisissa tutkinnanjohtajana. Keskusrikospoliisin haastatelluista yksi kertoi työtehtäväkseen rikos- ja kybertiedustelun, toisella oli sama tehtäväkuva rikos- ja kybertiedustelu täydennettynä terrorismin torjunnan

tehtävillä, kolmas kertoi toimivansa ryhmänjohtajana henkikirikostutkinnassa ja neljäs kertoi toimivansa ryhmänjohtajana rikos- ja kybertiedustelussa.

Ensimmäisenä teemana haastattelurungossamme on toimintaympäristö. Kysymyksillä 8 - 10 pyrimme selvittämään ovatko haastateltavat havainneet muutoksia toimintaympäristössään. Mitä muutoksia ovat havainneet toimintaympäristössään ja mitkä tekijät muutoksiin ovat vaikuttaneet.

Kahdeksannen kysymyksen kohdalla haastatellusta kaikki kymmenen olivat havainneet muutoksia toimintaympäristössään. Haastatelluista kaksi näki toimintaympäristön muuttuneen oleellisesti.

Kysymyksellä yhdeksän kartoitimme, mitä muutoksia haastatellut ovat havainneet toimintaympäristössään. Työvaiheena aluksi punaisella värillä maalattiin aluksi kaikki oleellisimmat ilmaisut, jotka haastateltujen vastauksista ja aineistosta parhaiten havainnollistivat muutoksia.

Seuraavaksi on nostettu aineistosta esiin kaksi pääteemaa punaisella värillä maalatuista sanoista ne, jotka saivat eniten mainintoja. Tässä tapauksessa toimintaympäristön pääteemoiksi muodostui vastauksista turvapaikanhakijoiden määrän kasvu ja terrorismin uhka. Tämän jälkeen punaisten sanojen päälle on maalattu oleellisimmat ilmaisut turvapaikanhakijoiden määrän kasvua selittävistä maininnoista ja väriksi valittiin sininen. Seuraavaksi aineiston toisen pääteeman terrorismin uhka väriksi on valittu vihreä ja toimittu samoin kuin edellä. Vastaavaa eri värien käyttöä käytimme myöhemminkin teemoittelussa ja keskeisten asioiden havainnollistamisessa ja pääteemojen löytämisessä.

Ihmisten pakenemista ja siirtymistä omasta maasta muualle turvallisempaan ja paremmat elinolosuhteet tarjoavaan maahan aiheuttavat muun muassa sodat, erinäiset alueelliset konfliktit, ilmaston lämpeneminen, työttömyys, taloudelliset syyt ja yleinen näköalattomuus. Edellä mainitut asiat luovat pakolaisuutta, joista monet päätyvät turvapaikanhakijoiksi hakemalla turvapaikkaa eli kansainvälistä suojelua.

Haastateltavien vastauksista toimintaympäristön muutoksiin liittyen teemat turvapaikanhakijoiden määrän kasvu saikin useita mainintoja aineistossa. Aineistosta nousivat seuraavat ilmaisut esiin turvapaikanhakijoiden määrän kasvusta.

”Määrä on kasvanut räjähdysmäisesti”

Poliisin toimintaympäristö on lyhyessä ajassa muuttunut voimakkaasti. Haastateltavien vastauksissa näkyy selkeästi vuoden 2015 turvapaikkakriisi, jolloin yli 35 000 turvapaikanhakijaa vaelsi Euroopan halki Suomeen hakemaan turvapaikkaa (Sisäministeriö 2016.) Haastatteluissa turvapaikanhakijoiden määrän kasvun esiin nostaminen kertoo mielestämme siitä, että se on vaikuttanut haastateltavien työhön. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu on todennäköisesti lisännyt haastateltavien työmäärää ja työtehtäviä. Tiedossamme onkin, että ulkomaalaisasioiden hoitamiseen on palkattu poliisissa lisää työntekijöitä.

Toinen aineistosta nouseva teema oli terrorismin uhka. Haastateltavat kuvasivat terrorismin uhkaa esimerkiksi seuraavasti.

”Terrorismiin liittyvien tehtävien määrä on kasvanut”

Sisäministeriön arvion mukaan terrorismintorjunnan toimintaympäristö Suomessa on nopeassa muutoksessa ja terrorismin uhka on muuttunut. Turvallisuusviranomaisista Suojelupoliisi otti puolestaan käyttöön uuden uhka-arvion 14.6.2017, jossa neliportaisella asteikolla kuvataan terrorismin uhka-arvio. Terroriuhka on Suomessa tasolla kohonnut. Uhkatasot ovat matala, kohonnut, korkea ja erittäin korkea. (Sisäministeriö 2017, Suojelupoliisi 2017a.) Aineistosta ilmenee, että terrorismin uhka on vaikuttanut työn sisältöihin, koska haastatellut ovat kokemuspohjaisesti ilmaisseet, että uhka on suurentunut ja tehtävien määrä on kasvanut. Mediallakin on varmasti ollut vaikutusta, koska julkisuudessa on kerrottu, että terrorismi on rantautunut Suomeen eikä Suomi ole erillinen saareke muusta maailmasta tämänkään ilmiön suhteen.

Kysymyksellä 10 selvitimme tekijöitä, jotka muutoksiin ovat vaikuttaneet. Turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi vuonna 2015 ennennäkemättömällä tavalla. Suomesta haki turvapaikkaa yhteensä yli 32 000 henkilöä. Sisäministeriön mukaan turvapaikanhakijamäärät Suomessa ovat 2000-luvulla vaihdelleet noin 1 500 ja 6 000 hakijan välillä. Suomeen saapui vuonna 2015 ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, yhteensä 32 476 henkilöä. Määrän kasvu on seurausta maailmalla vallitsevasta pakolaiskriisistä, joka on suurin pakolaiskriisi sitten toisen maailmansodan. (Sisäministeriö 2016.) Myös tässä teemassa nousi esille haastateltavien vastauksissa turvapaikanhakijoiden määrän kasvu.

”turvapaikanhakijoiden määrän äkillinen raju kasvu”

Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu saattaa selittää terrorismin uhan kasvua. On myös viitteitä, että terrorismin uhka on myös Suomessa kasvamaan päin, koska Suojelupoliisi (Supo) on julkistanut median välityksellä, että Suomesta on lähtenyt vierastaistelijoita ISIL:n riveihin taistelemaan sekä terrorismiin kytköksissä olevia kohdehenkilöitä on seurannan alla Suomessa noin 350 henkilöä. (Suojelupoliisi 14.6.2017) Kohdehenkilöiden joukossa on määrän kasvun johdosta todennäköisesti turvapaikanhakijana Suomessa olevia henkilöitä, joista osa on saanut turvapaikkahakemukseensa kielteisen päätöksen ja on maasta poistettavien joukossa jonossa. Toisena mielenkiintoisena teeman esiin nousi asenteiden kärjistyminen ja ääriajattelun kasvu ilmiönä niin turvapaikanhakijoiden, maahanmuuttajien kuin kantaväestön keskuudessa.

”Peruskansalaisetkin ovat alkaneet käyttämään striimauspalveluita esim. mielenosoituksissa (stopdeportations)”

Aineistosta saadut vastaukset osoittavat, että teknologian kehittyminen ja erilaisten sähköisten viestintäkanavien hyödyntäminen mahdollistavat vastakkaisten mielipiteiden esiin nostamisen reaaliajassa. Sosiaalinen media mahdollistaa nopean verkostoitumisen saman mielisten keskuudessa.

Haastattelurungon toisena teemana oli alkuperäiskielen tunnistus, johon halusimme saada vastauksia. Kysymyksillä 11- 18 kartoitimme kuinka haastateltavat tunnistavat ihmisen käyttämän alkuperäiskielen. Minkälaisissa työtehtävissä he tarvitset alkuperäiskielen tunnistamista ja minkälainen alkuperäiskielen tunnistamisen tulisi olla. Tämän jälkeen kysyimme tulisiko alkuperäiskielen tunnistamisen olla täysin koneellinen, osittain koneellinen, täysin ihmisen tekemä. Tämän jälkeen tiedustelimme minkälaisia tarpeita haastateltavat näkevät alkuperäiskielen tunnistamiselle tulevaisuudessa. Lopuksi kysyimme mitä haasteita haastatellut kokevat tietokoneen tekemässä automaattisessa alkuperäiskielen tunnistamisessa, ihmisen tekemässä alkuperäiskielen tunnistamisessa ja ihmisen ja tietokoneen yhteistyönä tapahtuvassa alkuperäiskielen tunnistamisessa.

Internetissä toimiva ja päivittyvä julkaisu ”Ethnologue Languages in the World” (2017) kertoo maailman kielten määräksi 7099. Puolestaan suomalainen teos ”Maailman kielet ja kielikunnat” (Anhava 1998, 11) kertoo maailman kielten lukumääräksi n. 5000 - 6000. Kotimaisten kielten keskuksen (2017b) mukaan maailmassa puhutaan noin 6000 eri kieltä, mutta joidenkin arvioiden mukaan jopa 9000 eri kieltä. Tarkkaa kielten lukumäärää on mahdoton esittää syystä, että murteen ja kielen raja ei useinkaan ole selvä. Kotimaisten kielten keskuksen (2017b) mukaan puhujamääriltään suurimpia kieliä ovat kiina, hindi, englanti, espanja ja arabia, mutta kielten määrä vähenee jatkuvasti ja melko nopeastikin. Kotimaisten kielten keskuksen (2017b) mukaan Suomessa puhuttujen vieraitten kielten määrä samaan aikaan monipuolistunut, koska Suomessa puhutaan jo yli 150:tä eri äidinkieltä. Tilastokeskuksen (2018) mukaan vuoden 2017 lopussa Suomessa asui 373 000 vieraskielistä eli henkilöä, joiden kieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame eli 6,8 prosenttia koko väestöstä.

Kysymyksellä 11 pyrimme selvittämään miten haastateltavat tunnistavat henkilön käyttämän alkuperäiskielen. Aineistosta nousi kolme pääteemaa. Haastatellut tunnistavat alkuperäiskielen kuulo- ja näköhavaintojen perusteella ihmisen ulkoisesta olemuksesta, kokemuspohjan ja yleistiedon avulla eri kielistä sekä internetistä löytyvien käännössovellusten ja palveluiden avulla. Haastateltujen käyttämä alkuperäiskielen tunnistus on aineiston perusteella kokonaisuudessaan satunnaista ja heikkoa. Tämän tyyppisen vastauksen antoivat haastatelluista kaikki.

”Huonosti, kuulohavainnon perusteella, saatan arvella jonkun asiakkaan olevan Irakista tai vaikka Marokosta, mutta täyttä tunnistusta en pysty tekemään”

Seitsemän haastatelluista kertoi pystyvänsä tunnistamaan alkuperäiskielen kokemuspohjaisesti tai yleistiedolla kielistä, mutta suppeasti.

”Tunnistaminen perustuu lähinnä yleistietoon kielistä sekä henkilön profilointiin.”

Tunnistamaan pystytään vieraista kielistä lähinnä valtakielinä, kuten englanti, ranska, saksa, venäjä, ruotsi. Osa tunnistaa somalian, kiinan ja japanin kielen, koska, on aikaisemmin kuullut niitä puhuttavan. Kotimaisten kielten keskuksen (2017b) mukaan puhujamääriltään suurimpia kieliä ovat kiina, hindi, englanti, espanja ja arabia. Kirjoitetun kielen tunnistamiseen osa käytti erilaisia verkossa olevia käännössovelluksia ja palveluja kuten Google translatea. Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista

suurin osa on saapunut Irakista, jonka valtakielinä ovat arabia ja kurdin sorani. Tämän johdosta arabian kielen tunnistamista viranomaistoiminnassa voidaan pitää tärkeänä.

”Kirjoitetun kielen tunnistamiseen pystyn käyttämään erilaisia verkossa olevia sovelluksia ja palveluja kuten Google translate.”

Verkosta löytyvät erilaiset vieraan kielen käännös sovellukset ja palvelut tulevat todennäköisesti kasvattamaan suosiotaan. Tällä hetkellä sovellukset kääntävät paremmin kirjoitettua kieltä kuin pystyvät tunnistamaan puhuttua kieltä.

Kysymys 12:sta kohdalla haastatelluilta kysyttiin, minkälaisissa työtehtävissä he tarvitset alkuperäiskielen tunnistamista. Haastatellut toivat esiin useita eri työtehtäviä, joissa he tarvitsevat alkuperäiskielen tunnistusta. Aineistosta esiin nousseita pääteemoja tehtävistä, joissa alkuperäiskielen tunnistamista tarvitaan ovat ulkomaalaispoliisin tehtävät turvapaikanhakijoiden kanssa, rikostiedustelutehtävät verkossa ja verkosta löytyvien erilaisissa videomateriaaleissa esiintyvien uhrien ja epäiltyjen tunnistaminen. Aineistosta ilmeni yhteensä viisitoista eri työtehtävää, joissa haastateltavat tarvitsivat alkuperäiskielen tunnistusta. Ohessa muutamia poimintoja aineistosta.

”Sitä tarvitaan monessa vaiheessa työssäni. Jo tiedusteluvaiheessa tarvitaan henkilön taustojen selvittämiseen ja ymmärtämiseen. Lisäksi henkilön henkilöllisyyden ja kotipaikan varmentamiseen ja lisäselvitykseksi.”

Haastateltujen vastauksissa työtehtävien osalta ilmeni eroavaisuuksia, mitä selittää se, että kuusi haastatelluista toimii ulkomaalaispoliisin työtehtävissä paikallispoliisissa ja neljä haastatelluista toimii Internet rikostiedustelun tehtävissä Keskusrikospoliisissa.

Kysymys 13:sta avulla kysyimme minkälainen alkuperäiskielen tunnistamisen tulisi olla. Saaduista vastauksista nousi esiin kaksi teemaa. Haastatellut kertoivat, että alkuperäiskielen tunnistamisen tulisi olla tietokonesovellus tai mobiilisovellus ja sen tulisi olla varma ja helppo käyttöinen. Yksi haastatelluista ilmaisi toiveensa seuraavasti.

”Shazam tyyppinen mobiilisovellus, jota voisi käyttää matkapuhelimella. Tai tietokonesovellus, jossa video- tai äänitiedoston voisi syöttää drag and drop tekniikalla sovellukseen ja se antaisi tuloksen käytetystä kielestä.”

Kuusi haastatelluista korosti, että alkuperäiskielen tunnistamisen mahdollistavan sovelluksen tulisi olla käytettävyydeltään helppo ja varma.

”Jokin koneellinen sovellus, joka voisi antaa osviittaa alkuperäiskielestä ja sellainen, joka ei veisi liikaa aikaa, että sitä olisi helppo käyttää, kuten kännykkää.”

Yksi haastatelluista antoi muista poikkeavan vastauksen, koska ei toivonut mitään sovellusta vaan riittävää määrää ammattitulkkeja.

”Täydellisessä maailmassa paras olisi, jos olisi viraston sisällä käytettävissä useita eri ammattitulkkeja, jotka pystyy kertomaan kulttuurista ja kääntämään. Taloudellisesti tämä ei ole kuitenkaan kestävää ja mahdollista.”

Lisäksi haastatellut toivoivat alkuperäiskielen tunnistamissovellukselta nopeutta ja reaaliaikaisuutta. Toiveet ovat ymmärrettäviä, koska poliisin operatiiviset tehtävät kentällä usein edellyttävät, että tilanne voidaan hoitaa heti paikan päällä.

Kysymys 14:sta kohdalla kartoitettiin, tulisiko alkuperäiskielen tunnistamisen olla täysin koneellinen, osittain koneellinen vai täysin ihmisen tekemä. Haastatelluista kolme antoi äänensä täysin koneellinen alkuperäiskielen tunnistamisen puolesta. Osittain koneellista tunnistamista kannatti kuusi haastatelluista. Täysin ihmisen tekemä alkuperäiskielen tunnistaminen ei saanut yhtään vastausta. Yksi haastatelluista ei osannut valita mitään kolmesta vaihtoehdosta.

Teeman mukaiseen kysymykseen kuusi haastatelluista kertoi, että alkuperäiskielen tunnistamisen tulisi olla osittain koneellinen. Suurin osa haastatelluista ei luottanut, että kone suoriutuisi tällä hetkellä vielä yksinään alkuperäiskielen tunnistamisesta. Moni uskoi, että osittain koneellinen voisi helpottaa alkuperäiskielen tunnistamista. Kone voisi ottaa otoksen ja tehdä seulonnan, jonka jälkeen ihminen voisi varmistaa lopullisesti alkuperäiskielen. Osittain koneellisen toivottiin antavan viitteitä mihin suuntaan kielen alkuperää ruvetaan selvittämään.

”Se riippuu täysin koneellisen tunnistamisen luotettavuudesta. Kone voisi toimia alkutunnistuksessa, mutta oikeusvarmuuden ylläpitämiseksi pitää olla myös ihminen mukana, mikäli mennään oikeudenkäyntiin asti.”

Aineistossa kolme kannatti täysin koneen tekemää tunnistusta. Haastateltu saattoi ajatella, että koneen tekemänä inhimillisen virheen mahdollisuus voisi poistua.

”Ihannemaailmassa se olisi koneellinen. Tällä välttyttäisiin käytettävien ihmistulkien luotettavuusongelmista.”

Täysin ihmisen tekemänä alkuperäiskielen tunnistaminen ei saanut yhtään kannatusta. Syynä voi olla, että täysin ihmisen tekemänä siihen ei luotettu.

”Ihmisen tekemänä siihen tulee varmuudella enemmän virheitä, kun jos sen tunnistamisen tekee kone. Vaatii ihmiseltä paljon, että se pystyy kehittämään sellaiset parametrit, että se pystyy tunnistamaan kielestä riittävät asiat millä tunnistaminen tehdään.”

Yksi haastatelluista ei valinnut mitään kolmesta vaihtoehdosta.

Tulevaisuudessa nähdään minkälaisia mahdollisuuksia jatkuvasti kehittyvä tekoäly voi tuottaa alkuperäiskielen tunnistamisen osalta. Saadun aineiston pohjalta kokonaan koneelliseen alkuperäiskielen tunnistamiseen, kun luotti vain kolme haastatelluista.

Kysymys 15:sta avulla kartoitimme minkälaisia tarpeita haastatellut näkevät alkuperäiskielen tunnistamiselle tulevaisuudessa. Haastatelluista suurin osa koki, että alkuperäiskielen tunnistamisen tarpeet tulevat kasvamaan. Haastatellut löysivät tarpeen kasvulle lukuisia selittäviä tekijöitä.

”Luulen, että tulee lisääntymään. Pakolaiset tulevat vielä lisääntymään räjähdysmäisesti, olemme nähneet vasta alkusoiton. Internet ja some mahdollistavat tulijoille hyvät ennakkotiedot ennen tuloa ja he voivat valmentautua viranomaisten kohtaamiseen, erehdyttääkseen viranomaisia.”

Haastateltujen vastauksissa alkuperäiskielen tunnistamisen tarpeen selittäviä tekijöitä on monia. Yksi kertoi, että maailma pienenee ympärillämme, ihmiset liikkuvat

enemmän maasta toiseen, joten myös tarve erilaisten kielten ymmärtämiseksi kasvaa. Toinen kuvasi, että alkuperäiskielen tunnistaminen on tärkeää, jotta tiedetään, ketä maassa oleskelee. Ulkomaalaisväestö tulee kasvamaan ja samoin kielteiset päätökset, joten huijausten selvittämisessä siitä olisi apua. Kolmas arvioi, että alkuperäiskielen tunnistamisesta tulee yhtä tärkeä kuin DNA:n tunnistaminen. Haastateltu kuvasi, että henkilö pitää pystyä identifioimaan kielestä samalla tavoin kuin dna verestä.

Kysymyksissä 16 - 18 haastateltavilta kysyttiin erilaisista alkuperäiskielen tunnistamistavoista. Vaihtoehtoina olivat täysin koneellinen, täysin ihmisen tekemä ja koneen ja ihmisen yhdessä tekemä alkuperäiskielen tunnistaminen. Haastateltavat löysivät haasteita jokaisesta vaihtoehdosta. Koneellisessa alkuperäiskielen tunnistamisessa nähtiin ongelmana konetunnistamisen luotettavuus ja oikeusvarmuus. Haastateltavat lausuivat esimerkiksi.

” (Ongelmana on) tunnistamisen varmuus ja ihmisten sokea luottamus konetunnistamiseen. Konetta voisi käyttää enemmänkin esikäsittelyyn ja ihmistä lopulliseen tunnistamiseen.”

Myös kielten kehittyminen nähtiin ongelmana. Koska kielet ja murteet muuttuvat ja kehittyvät jatkuvasti, vaatisi koneellinen tunnistus jatkuvaa päivittämistä. Eräs haastateltavat lausui.

”Myös kielet kehittyvät. Murteet ja slangit muuttavat kieltä, joten koneen tai sovelluksen ylläpitäminen voi olla haastavaa.”

Myös täysin ihmisen tekemässä alkuperäiskielen tunnistamisessa nähtiin samoja luotettavuusongelmia. Tulkin tai muun kielen tunnistajan pitäisi pystyä olemaan objektiivinen eikä esimerkiksi kulttuurilliset tai uskonnolliset asiat saisi vaikuttaa tunnistamisen luotettavuuteen.

”Tulkin tai tunnistajan tulisi olla puolueeton eli ei saisi tulla ristiriitoja uskonnollisissa ja kulttuurillisissa kysymyksissä.”

Kielen muuttuminen ja kehittyminen nähtiin haasteena myös ihmisen tekemässä tunnistamisessa. Tulkki tai tunnistaja on saattanut olla jo kauan pois alkuperäisestä

kotimaastaan ja kieli on saattanut muuttua paljonkin. Tällöin tulkki tai tunnistaja ei ole välttämättä ajan tasalla nykykielestä.

”Kielen kehittyminen on myös tässä vaihtoehdossa haaste. Tunnistusta tekevä ihminen on voinut asua vuosikaudet pois natiivikielialueelta eikä enää ole päivittynyt nykykieleen.”

Suurin osa haastateltavista näki parhaana vaihtoehtona sen, että alkuperäiskielen tunnistamista tehtäisiin koneellisen ja ihmisen tekemän tunnistamisen yhdistelmänä. Tällöin kone tekisi nopean, suuntaa antavan pikatunnistuksen ja ihminen tekisi lopullisen varmistuksen.

”Se voisi olla ideaalitalanne eli tehdään ensin esikäsittely ja sen jälkeen luotettavat henkilöt käsittelevät asian jatkon.”

Haastattelusta nousi selkeästi esiin toiveita, että alkuperäiskielen tunnistamisen pitäisi olla vaivatonta ja nopeaa, mutta nopeus ei saisi missään tapauksessa vaarantaa tunnistuksen luotettavuutta.

Kysymyksillä 19 ja 20 selvitimme olivatko haastateltavat käyttäneet alkuperäiskielen tunnistamista henkilön identifioinnissa. Tunnistamista oli tehty kahdessa eri tehtävässä. Osa haastateltavista oli käyttänyt tunnistamista turvapaikanhakijoiden kotipaikan tunnistamiseen liittyvissä tehtävissä.

”Henkilöllisyyden selvittämiseksi esim. turvapaikanhakijoiden alkuperän tunnistamisessa.”

Haastattelussa ilmeni myös, että haastateltavien mukaan esimerkiksi kielianalyysia voidaan käyttää turvapaikanhakijoiden kansalaisuuden ja kielen määrittämisessä, mutta henkilön henkilöllisyyden selvittämisessä siitä ei ole juurikaan apua. Kielianalyysiä voidaankin käyttää lähinnä turvapaikanhakijan kertomuksen luottamuksen varmistamiseen.

”Kielianalyysiä olen aikaisemmin käyttänyt turvapaikanhakijoiden kansalaisuuden ja kielen määrittelyssä, mutta se ei auta henkilön henkilöllisyyden selvittämisessä.”

Muutama haastateltava kertoi tunnistaneensa sosiaalisen median videoilla puhuttavaa kieltä, mutta näissä tehtävissä tunnistamista ei oltu tehty järjestelmällisesti tai mitään palvelua tai sovellusta käyttäen, vaan tunnistaminen oli pohjautunut haastateltavan omaan kielitaitoon. Kirjoitetun kielen tunnistamiseen haastateltavat olivat käyttäneet tietoverkoissa käytettäviä käännössovelluksia.

Kysymyksellä 21 pyrimme selvittämään alkuperäiskielen tunnistuksen haasteista liittyen asiakkaiden identifiointiin. Kysyttäessä haasteita löydettiin useasta näkökulmasta. Tulkkiin turvauduttaessa on mahdollista, että tulkin saaminen saattaa kestää, tulkki saattaa puhua eri murretta kuin asiakas, jolloin tulkki ja asiakas eivät välttämättä ymmärrä toisiaan ja usein alkuperäiskielen tunnistaminen on tällä hetkellä liian monimutkainen ja hidas prosessi.

”On aikataulullisia haasteita eli jokin asia tulisi pystyä selvittämään nopeasti, mutta kielen takia selvittäminen kestää.”

Ongelmat liittyvätkin siis siihen, että usein tunnistamistilanteet pitäisi pystyä hoitamaan nopeammin ja varmemmin ja kolmannen osapuolen eli tulkin paikalle saaminen esimerkiksi yöaikaan tuottaa hyvin suuria vaikeuksia. Haastateltujen parissa olikin kannatusta sille, että jonkinlainen ihmisestä riippumaton väline alkuperäiskielen tunnistamiseen olisi hyvä olla olemassa.

”Poissuljentäväline, joka antaisi heti suunnan mistä hlö on kotoisin, eikä ensin haastateltaisi laajasti. Tämä nopeuttaisi tutkintaa.”

Tarvetta näyttäisikin olevan nopealle pikatunnistamiselle, jolla pystyttäisiin ainakin suuntaa antavasti tunnistamaan henkilön alkuperäinen kotimaa tai asuinmaa.

Haastattelussa tuli myös selväksi, että alkuperäiskielen tunnistamista tarvittaisiin muussakin poliisitoiminnassa kuin ulkomaalaistutkinnassa. Esimerkiksi rikostiedustelun eri tehtävissä ei haastateltujen mukaan käytetty systemaattisesti alkuperäiskielen tunnistamista, vaan tunnistaminen oli lähinnä haastateltujen oman kielitaidon puitteissa summittaisesti tehty tai identifiointi oli tehty muilla kuin kielen perusteella.

Kysymyksellä 22 selvitimme haastateltavien näkemystä poliisin keinojen riittävydestä identifioida asiakas virkatehtävien suorittamiseksi. Moni vastaajista kertoi keinojen olevan melko riittämättömiä.

”Jos on aidot asiakirjat, niin sitten asiat käyvät helposti, mutta jos ei ole asiakirjoja niin identifiointi on nyky menetelmin todella hankalaa ja huonoa”

Joidenkin haastateltavien mielestä tietojärjestelmät ja sormenjälkirekisterit kuitenkin auttavat hyvin asiakkaiden tunnistamisessa.

”On hyviä tietojärjestelmiä ja sormenjälkiä ei voi hirveän helposti muuttaa ja ne ovat hyviä tunnistamisen menetelmiä.”

Useissa vastauksissa haastateltavia mietitytti se, ovatko kaikki käytettävät keinot helposti saatavilla kaikkien poliisien käyttöön. Tulkkipalveluita ei ole käytettävissä kellon ympäri ja monesti identifioinnissa käytettäviä keinoja tarvittaisiin nopealla aikataululla.

”Riittävät keinot on, mutta käytettävissä olevat keinot eivät ole riittävän nopeita.”

Alkuun haastateltavat olivat melko pessimistisiä keinojen riittävydestä. Mutta monesta vastauksesta kuitenkin huomasi, että identifiointikeinoja kuitenkin poliisillakin on, kun alkaa tarkemmin asiaa pohtimaan. Pelkkää alkuperäiskielen tunnistamista ei kuitenkaan nähty riittävänä tunnistuskeinona vaan identifiointia tukevana keinona.

Kysymyksellä 23 selvitimme haastateltavien näkemystä lainsäädännön tulkinnanvaraisuuksista, jotka hankaloittavat tuntemattoman, vierasta alkuperäiskieltä puhuvien henkilöiden identifiointia, nousi esiin hyvin erilaisia näkökulmia. Vastauksissa otettiin kantaa siihen, että henkilöistä on jo erilaista tietoa paljon, mutta sitä ei voi käyttää ulkomaalaisten identifioinnissa. Esimerkiksi rikosperusteisesti otettuja sormenjälkiä ei saa verrata ulkomaalaisten tunnistamisessa.

”Rikosperusteisia sormenjälkiä emme saa verrata ulkomaalaisasioissa. Lainsäädännöllisiä esteitä meillä on käyttää jo olemassa olevaa tietoa”

Haastattelussa tuli myös esille se, että alkuperäiskielen tunnistamista ei ole juurikaan säädelty muutoin kuin turvapaikkaprosessissa. Tämä tuli hyvin ilmi muiden, kuin turvapaikka-asioita käsittelevien henkilöiden haastatteluissa. Eräs haastateltava lausui

”Kielentunnistamista ei ole juurikaan säädelty muussa kuin turvapaikkaprosessissa.”

Alkuperäiskielen tunnistaminen onkin haastattelujen perusteella tunnistettu prosessi ainoastaan ulkomaalaisasioitten parissa työskentelevien haastateltavien keskuudessa.

Kysymyksellä 24 selvitimme haastateltavien näkemystä siitä, miten toimintaympäristö tulee heidän mielestään muuttumaan seuraavien viiden - kymmenen vuoden kuluessa. Vastauksista nousi selkeästi esille useimmissa vastauksissa maahanmuuton ja pakolaisuuden lisääntyminen ja niihin liittyvien lieveilmiöiden kasvaminen. Ilmastopakolaisuus, väestönkasvu ja erilaiset konfliktit nähtiin pääsyinä pakolaisuuden kasvuun.

”Pakolaisten tulovirta tulee kohdentumaan jatkossakin Eurooppaan erinäisten konfliktien ja ilmastopakolaisuuden ja taloudellisten asioiden myötä.”

Myös yhteiskunnan kahtiajakautuminen nähtiin kasvavana uhkana. Erilaiset ääripäät tulevat näkymään huomattavasti enemmän toimintaympäristössä.

”Yhteiskunnan mielipiteiden ääripäiden äänenpaino asioiden suhtautumiseen tulee kasvamaan, eli ne tulevat olemaan äänekkäämpiä ryhmittymiä.”

Tekniikan kehittyminen nähtiin myös merkittävänä vaikuttavana tekijänä haastateltavien toimintaympäristöön. Myös rikostorjunnan kohdehenkilöt ottavat maailmanlaajuisesti uusinta tekniikkaa käyttöön, mutta myös poliisin käyttöön tuleen enemmän ja enemmän uusinta tekniikkaa rikostorjunnan tarpeisiin.

”Tekniikka kehittyy ja se tulee tuomaan uusia mahdollisuuksia toiminnan parantamiseen.”

7.2 Vastausteemat

Haastatteluista nousi esiin teemoja, jotka useat haastateltavat mainitsivat. Nostimme haastattelusta teemat, joita kaksi tai enemmän haastateltavista mainitsivat haastattelussa. Kokosimme teemat taulukkoon (Liite 2), josta näkee nostetun teeman ja lukumäärän, kuinka moni kymmenestä haastateltavasta teeman on nostanut esille.

Toimintaympäristön analyysillä haluttiin selvittää haastateltujen henkilöiden näkemystä poliisin toimintaympäristöstä ja sen viime aikaisista muutoksista. Koska haastateltavat olivat ulkomaalaisasioiden ja rikostiedustelun asiantuntijoita, nousi teemoiksi toimintaympäristön muutosten osalta terrorismin ja ääriajattelun lisääntyminen sekä ihmisten jakautuminen eri leireihin ja ääripäihin. Terrorismin uhan ja ääriajattelun lisääntymisen mainitsi seitsemän haastateltavaa ja ihmisten ja verkkokeskustelujen jakaantumisen eri ääripäihin mainitsi kuusi haastateltavaa. Toimintaympäristöstä ja sen muutoksista haastateltavilla oli siis erittäin vahva ja samansuuntainen näkemys.

Alkuperäiskielen tunnistamisen tämän hetkisestä tilasta nousi esille kolme teemaa. Seitsemän haastateltavaa kymmenestä kertoi, että tällä hetkellä työtehtävissä tapahtuva alkuperäiskielen tunnistaminen tapahtuu työntekijöiden oman kielitaidon puitteissa. Alkuperäiskielen tunnistamisen käyttökohteet myös tunnistettiin samansuuntaisiksi. Kahdeksan haastateltavaa kertoi tarvitsevänsä alkuperäiskielen tunnistamista asiakkaiden ja kohdehenkilöiden kotimaan ja henkilöllisyyden selvittämisessä. Neljä haastateltavaa oli sitä mieltä, että tällä hetkellä alkuperäiskielen tunnistamista ei pystytä tekemään tarpeeksi nopeasti ja ketterästi.

Kysyttäessä haastateltavilta minkälainen alkuperäiskielen tunnistaminen tulisi olla, vastasi yhdeksän haastateltavaa kymmenestä, että sen tulisi olla helppoa, nopeaa, varmaa ja kaikkien poliisien käytössä. Kahdeksan haastateltavaa oli sitä mieltä, että alkuperäiskielen tunnistamismenetelmän tulisi olla koneellinen, mutta jonkinlainen ihmisen tekemä varmistus tekisi tunnistamisesta luotettavampaa. Neljän haastatellun mukaan erityisesti alkuperäiskielen tunnistamisen oikeusvarmuus ja laatu tulisi varmistaa.

Tulevaisuuden näkymistä haastateltavista seitsemän vastasi, että myös tulevaisuudessa maahanmuutto ja pakolaisuus lisääntyvät ja vaikuttavat poliisin työmäärään.

Lisäksi neljä haastatelluista sanoi, että tekniikan kehitys tulee olemaan erittäin nopeaa tulevaisuudessakin ja se on mahdollisuus mutta myös uhka yhteiskunnan järjestykselle ja turvallisuudelle.

7.3 Nykyiset menetelmät ja tekniset mahdollisuudet

Selvitimme luvussa 3 myös mahdollisia tällä hetkellä olevia menetelmiä alkuperäiskielen tunnistamiseen. Tällä hetkellä viranomaiset käyttävät alkuperäiskielen tunnistamiseen ruotsalaisen Sprakabin tarjoamaan kielianalyysia, joka perustuu puheen tallennukseen ja siitä tehtävään analyysiin. Tämä ei ole tarpeeksi nopea eikä jokaisen viranomaisen käytössä oleva keino vaan sitä voidaan käyttää vain tietyissä, rajatuissa tutkintatehtävissä. Suomalaisen Pronouncer Oy:n kehittämä pronouncer menetelmä vaikuttaa lupaavalta ja tämän hetkistä kielianalyysiä nopeammalta. Sekin vaatii alkuperäiskielen tunnistamiseen tällä hetkellä kieliin ja fonetiikkaan harjaantuneen henkilön, joka pystyy tunnistamaan äänteitä ja äännevirheitä.

Eri ohjelmistoyhtiöiden kuten Googlen ja Microsoftin puhekielen kääntämiseen tarkoitettujen ohjelmien kehittyminen on ollut erittäin nopeaa. Niihin on jo saatavissa hyvin alkeelliset kielentunnistamisominaisuudet, mutta vielä tällä hetkellä ne eivät ole käyttökelpoisia viranomaisten käyttöön.

8 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää miten alkuperäiskielen tunnistamista voidaan hyödyntää henkilön identifioinnissa poliisin toimintaympäristössä. Selvitimme haastattelujen avulla alkuperäiskielen tunnistamisen hyödyntämisen nykytilan ja tarpeet. Haastattelujen avulla saimme tietoa nykyisin käytössä olevista menetelmistä, joita voidaan käyttää puheen ja alkuperäiskielen selvittämisessä. Lisäksi selvitimme, löytyykö markkinoilta käyttökelpoisia puhetta kääntäviä ja tunnistavia ohjelmistoja, sovelluksia tai laitteita, joita olisi mahdollista käyttää poliisin työssä tulevaisuudessa.

Tarve alkuperäiskielen tunnistamiselle henkilöiden identifioinnissa johtuu toimintaympäristön muutoksesta koskien turvapaikanhakijoiden määrän kasvua, terroriuhan kohoamista ja yleisesti ulkomaalaisten ja vieraskielisten ihmisten määrän kasvusta Suomessa. Sisäministeriön (2018b) mukaan turvapaikanhakijamäärät Suomessa ovat

2000-luvulla vaihdelleet noin 1 500 ja 6 000 hakijan välillä. Suomeen saapui vuonna 2015 ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, yhteensä 32 476 henkilöä. Määrän kasvu on seurausta maailmalla vallitsevasta pakolaiskriisistä, joka on suurin pakolaiskriisi sitten toisen maailmansodan. Myös vieraskielisten määrä on kasvanut voimakkaasti viime vuosikymmenen aikana (Kuvio 2).

Sisäministeriön arvion (2017) mukaan Suomen asema terrorismintorjunnassa on muuttunut ja terrorismin uhka on kohonnut (Kuvio 1). Suurimman terrorismia koskevan uhkan Suomessa muodostavat Suojelupoliisin (2017) uhka-arvion mukaan edelleen yksittäiset henkilöt tai ryhmät, jotka motivaatio on lähtöisin islamilaisesta propagandasta ja terrorististen järjestöjen yllytyksestä. Venäjän ja viron kielet ovat Suomessa puhutuimpia vieraita kieliä, mutta arabia on noussut Suomessa kolmanneksi puhutuimmaksi vieraaksi kieleksi (Kuvio 3).

Sisäministeriön entisen kansliapäällikön Päivi Nergin (Helsingin Uutiset 2017) mukaan 70-80% hakijoista tulee maahan ilman henkilöllisyyttä osoittavia asiakirjoja, jonka johdosta heidän todellinen taustansa ja kotimaansa on vaikea selvittää. Poliisilaissa (872/2011) kerrotaan poliisin toimivaltuudet henkilöllisyyden selvittämisen osalta. Poliisin oikeus henkilöllisyyden selvittäminen on määritelty Poliisilaissa (872/2011) ”Poliisimiehellä on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa.” Luotettavan identifioinnin eli henkilötunnistuksen tarpeen voidaan katsoa kasvavan nykyisessä yhteiskunnassa. Jos suurin osa turvapaikanhakijoista tulee maahan ilman mitään henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, on luotettava henkilön tunnistaminen erittäin vaikeaa. Tämän takia on pyrittävä löytämään keinoja, joilla tunnistamisen luotettavuutta pystyttäisiin parantamaan.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että tällä hetkellä alkuperäiskielen tunnistamisen menetelmät ovat hyvin hitaita, eikä ne ole kaikkien viranomaisten käytössä. Aerin (2016, 268) mukaan hakijalle voidaan tehdä turvapaikkatutkinnassa kielianalyysi hänen kotipaikkansa tai pysyvän asuinmaansa selvittämiseksi. Kielianalyysi voidaan käyttää esimerkiksi silloin, jos hakija ei kykene esittämään minkäänlaista luotettavaa dokumenttia tai muunlaista selvitystä, jonka avulla hänen kotipaikkansa pystyttäisiin luotettavasti todentamaan. Aerin (2016, 268) mukaan kielitestin avulla Maahanmuuttovirasto voi selvittää turvapaikanhakijan kielitaustaa ja

maantieteellistä taustaa, jotka osaltaan voivat tukea hakijan henkilöllisyyttä. Kielianalyysiä varten tehdään nauhoitus ja se tehdään yleensä turvapaikkakuulustelun tai turvapaikkapuhuttelun yhteydessä. Nauhoitus lähetetään sen jälkeen analysoitavaksi ruotsalaiseen Sprakab yritykseen (Helsingin sanomat 2015). Analyysi on siten hidas prosessi eikä sovi suurien massojen käsittelyyn vaan sitä voidaan käyttää yksittäisten, tutkittavien henkilöiden tunnistamisen apuna.

Suomalainen Pronouncer yrityksen ohjelma on varteenotettava palvelu alkuperäiskielen tunnistamiseen. Sen avulla voidaan havaita eri kielten äännteitä kohdehenkilön puheesta (Pronouncer Europe Oy 2017). Kun äännteitä suodatetaan, voidaan sulkea pois kieliä ja tunnistaa mahdollisesti henkilön alkuperäiskieli. Pronouncer Oy:n tutkimusassistentti Saara Tervan Yleisradiolle (9.5.2018) antaman haastattelun mukaan Pronouncer tarvitsee vielä analyysiä tekevää käyttäjää, joka voi olla esimerkiksi kieliin ja fonetiikkaan harjaantunut henkilö, joka tekee päätelmiä sovelluksen avulla henkilön äidinkielestä. Analyysin tekijä kuuntelee puhetallennetta ja hän kuunnellessaan tallennetta syöttää sovellukseen kuulemiaan äännteitä ja mahdollisia virheitä. Tallenteen kuuntelijan tulee siten pystyä tunnistamaan puheesta äännteitä ja äännevirheitä. Tällä hetkellä Pronouncerilla ei ole Tervan Yleisradiolle (9.5.2018) antaman haastattelun mukaan suunnitelmia muuttaa palveluaan täysin koneelliseksi, vaan alkuperäiskielen tunnistamiseen tarvitaan analyysiin kykenevä henkilö.

Haastatteluista nousseista teemoista (Liite 2) näkyi selkeästi turvapaikanhakijoiden määrän nousun aiheuttama paine viranomaisille. Haastateltavat pitivät paperittomien tunnistamista haastavana tehtävänä ja kertoivat keinojen olevan tällä hetkellä rajallisia. Haastateltavat näkivät alkuperäiskielen tunnistamisen olevan yksi varteenotettavista keinoista parantaa henkilöiden tunnistamista. Haastateltavat olivat suurimmalta osalta sitä mieltä, että tämän hetkiset alkuperäiskielen tunnistamismenetelmät eivät sovi nopeaan tunnistamiseen ja käytössä oleva kielianalyysi sopii vain tiettyihin, ei-kiireellisiin tehtäviin. Haastateltavat olivat myös suurimmalta osalta sitä mieltä, että jonkinlainen koneellinen, poliisimiehen mukana pidettävä sovellus tai laite olisi paras ratkaisu alkuperäiskielen tunnistamiseen.

Tämän opinnäytetyön tekemisen aikana olemme seuranneet myös alan teknistä kehittymistä ja uusia palveluita ja sovelluksia on syntynyt jo opinnäytetyöprosessin aikana. Tekniikka kehittyy puheen- ja kielentunnistuksenkin alalla erittäin nopeasti. Kirjoitetun tekstin kieltä ja murretta tunnistavia palveluita löytyy useilta yrityksiltä

kuten Googlelta (Kuvio 4), mutta puhutun kielen tunnistamista ei vielä merkittävässä määrin ole tarjolla. Googlen (Google 2017b) julkaisemat puhetta reaaliaikaisesti kääntävät korvanapit ja juuri julkaistu Google Assistant-palvelun laajennus näyttävät, mitä tulevaisuudessa tulee olemaan luvassa. Uusimmassa Google Assistant-palvelussa (Google 2018) on jo jonkinlainen kielen tunnistus, tosin tunnistettavat kielet tulee valita etukäteen eli opinnäytetyössä kuvatuissa tilanteissa se olisi poliisin käyttöön vielä liian hidas. Haastatelluista suurin osa oli sitä mieltä, että alkuperäiskielen tunnistamismenetelmiä tulisi kehittää, koska maahanmuuttoon ja alkuperäiskielen tunnistukseen liittyvät tehtävät tulevat lisääntymään.

Tulevaisuudessa turvallisuusviranomaisten tulisikin kehittää menetelmä, jolla pystyttäisiin nopeasti tunnistamaan asiakkaan alkuperäiskieli tai ainakin saamaan suuntaantavaa tietoa asiakkaan käyttämästä kielestä. Menetelmän tulisi olla mukana kannettava esimerkiksi matkapuhelimeen asennettava sovellus, joka antaisi reaaliaikaisesti tuloksen. Tällä hetkellä kaupallisia ratkaisuja ei ole, mutta tekniikan nopean kehityksen takia mahdollisuudet kyseisen sovelluksen luomiseen ovat lähellä. Viranomaisten tulisikin seurata tämän alan kehitystä tarkasti ja pyrkiä testaamaan uusia, markkinoille tulevia sovelluksia. Erityisesti suomalaisen Pronouncer Oy:n kehittämä sovellus on erittäin lupaava ja sen kehittymistä tulisi seurata myös viranomaiskentässä.

Ajankohtaisen aiheen opinnäytetyön tekemiseen löysimme omasta työelämästä. Arvioitaessa omaa työtä jää päällimmäiseksi näkemykseksi koko opinnäytetyöprosessin ajan tapahtunut muutos tekniikan kehityksessä ja toimintaympäristössä. Työn tekeminen kesti suhteellisen kauan myös opinnäytetyöntekijöiden henkilökohtaisista syistä johtuen, joten työn tekemisen aikana tekninen kehitys kerkesi mennä eteenpäin ja jouduimme muuttamaan työtä ja sen näkökulmaa kesken työn. Tämän takia toimintaympäristön muutoksen seuraaminen tuli lopettaa tietyssä vaiheessa ja saada työ saatetuksi loppuun. Tämän opinnäytetyön jatkotutkimuksen aiheena voisikin olla tulevien ja nykyisten alkuperäiskielen tunnistamiseen luotujen ja luotavien sovellusten testaamista käytännössä ja sen selvittämistä, miten hyvin ne sopisivat viranomaisten käyttöön. Esimerkiksi suomalaisen Pronouncer yrityksen käyttämän menetelmän käyttökelpoisuutta voisi tutkia käytännön viranomaistoiminnassa.

Arvioitaessa tutkimuksen luotettavuutta Hirsjärven (2007, 226) mukaan reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja kykyä antaa ei sattumanvaraisia

tuloksia. Haastateltavamme oli valittu siten, että joukossa oli kokeneita asiantuntijoita koskien aihepiiriämme, mutta myös vähemmän kokemusta omaavia kahdesta eri viranomaisyksiköstä. Haastatteluissa nousseet teemat kuitenkin mainitsi iso osa haastateltavista eli teemat olivat selkeät ja siten myös luotettavat. Yleensä reliabelina voidaan pitää Hirsjärven (2007, 226) mukaan tulosta, johon päätyy kaksi tai enemmän arvioijaa.

Hirsjärven (2007, 227) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa myös tarkasti tehty kuvaus tutkimuksen eri vaiheista. Olemme pyrkineet kuvaamaan haastatteluolosuhteet mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti. Haastatteluajankohdat suunniteltiin ja sovittiin etukäteen siten, että olosuhteet olisivat kaikille haastateltaville mahdollisimman samanlaiset.

Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on Hirsjärven (2007, 226) mukaan validius eli pätevyys. Pätevyys tarkoittaa sitä, että tutkimusmenetelmä mittaisi parhaiten juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Mietimme eri tutkimusmenetelmiä ja päädyimme, että teemahaastattelulla saisimme parhaiten kerättyä tietoa asiantuntijoilta tutkittavasta aiheesta. Tuloksien valossa saimme teemahaastattelulla nostettua selkeitä teemoja alkuperäiskielen tunnistamisen tämän hetkisistä menetelmistä sekä tulevaisuuden tarpeista. Tutkimuksen lopuksi voidaan todeta, että yhtenä työmme onnistumisen mittarina voidaan pitää sitä, kokeeko lukija tutkimuksen lisäävän hänen tietoaan ja ymmärrystään tutkitusta aiheesta. Ainakin itse koemme saaneemme uutta tietoa tämän hetkisestä tilanteesta alkuperäiskielen tunnistamisessa sekä tulevaisuuden näkymistä.

Lähteet

Painetut lähteet

Aer, J. 2016. Ulkomaalaisoikeuden perusteet. Alma Talent oy

Anhava, J. 1998. Maailman kielet ja kielikunnat. Gaudeamus.

Esitutkintalaki (805/2011).

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999.

HE 169/2014 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.

Helminen, K., Kuusimäki, M. & Rantaeskola, S. 2012. Poliisilaki. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6., osin uudistettu painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Laitinen, K. & Lumio, M. 2009. Terroristin synty ja terrorismin torjunta. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

Mutttilainen, V. & Potila, P. 2016. Poliisin toimintaympäristö, Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2016. Tampere: Juvenes print.

Niiniluoto, I. 1980. Johdatus tieteenfilosofiaan: Käsitteen- ja teorianmuodostus. Helsinki: Otava.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti J. 2009. Kehittämistyön menetelmät - Uudella osaamisella liiketoimintaan. 1. - 2. painos. Porvoo: WSOYpro.

Pakkokeinolaki (806/2011).

Perustuslaki (731/1999).

Poliisilaki (872/2011).

Ulkomaalaislaki (301/2004).

Yin, R. 1987. Case Study Research. Design and Methods. Beverly Hills, California: Sage Publications.

Sähköiset lähteet

Eduskunta. 1.6.2017. Sisäministeri Paula Risikko. Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 191/2017 vp. Viitattu 30.5.2018.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/KKV_191+2017.pdf

Ethnologue. 2017. Languages of the World. Viitattu 18.10.2017.

<https://www.ethnologue.com/>

Finto. 2017. Suomalainen asiasanasto ja ontologiapalvelu. Viitattu 8.11.2017.

<http://finto.fi/koko/fi/page/p34293>

Google. 2017a. Translate-palveluna tietosivu. Viitattu 8.10.2017.

<https://translate.google.com/intl/en/about/>

Google. 2017b. Pixel Buds-korvanappien esittely. Viitattu 8.10.2017.

<https://www.blog.google/products/pixel/pixel-buds/>

Google. 2018. Google Assistant-palvelun blogi. Viitattu 29.3.2018.

<https://www.blog.google/products/assistant/google-assistant-going-global/>

Helsingin Sanomat. 2015. Näin viranomaiset selvittävät, mistä turvapaikanhakija on kotoisin. Artikkelit 26.9.2015. Viitattu 25.5.2018.

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002855280.html>

Helsingin Uutiset. 2017. Sisäministeriön Nerg vastaa: Migri ei tiedä kuinka moni turvapaikan hakija esiintyy väärällä nimellä. Artikkelit 30.8.2017. Viitattu 29.4.2018

<https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/554673-sisaministerion-nerg-vastaa-migri-ei-tieda-kuinka-moni-turvapaikanhakija-esiintyy>

Iltasanomat. 2015. Näistä syistä venäläiset hakevat turvapaikkaa. Artikkelit 19.10.2015. Viitattu 29.4.2018.

<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000001021484.html>

International Organisation for Migration. 2018. Avustettu vapaaehtoinen paluu ja paluutuki Suomessa.

<http://iom.fi/en/node/91>

Kaleva. 2017. Yhä useampi turvapaikanhakija kertoo kääntyneensä kristinuskoon. Artikkelit 16.8.2017. Viitattu 29.4.2018.

<http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/kaleva-yha-useampi-turvapaikanhakija-ilmoittaa-kaantyneensa-kristinuskoon-vasta-kielteisesta-paatoksesta-valittaessaan/767892/>

Keskusrikospoliisi. 2017. Turun puukotuksia tutkitaan terroristisina murhina. Viitattu 29.4.2018.

https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/tiedotteet/1/0/turun_puukotuksia_tutkitaan_terroristisina_murhina_62741

Kotimaisten kielten keskus. 2017a. Viitattu 13.9.2017.

<http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/517>

Kotimaisten kielten keskus. 2017b. Viitattu 18.10.2017.

<https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet>

Lehtinen, J. 2017. Syrjimätön ulkomaalaisvalvonta. Ulkomaalaisvalvonnan suorittaminen ja tehtävien kirjaaminen tavalla, joka on omiaan ehkäisemään syrjivää etnistä profilointia. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Rikos- ja prosessioikeuden pro gradu -tutkielma. Toukokuu 2017. Viitattu 28.9.2017.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20170598/urn_nbn_fi_uef-20170598.pdf

Liikenne- ja viestintäministeriö. 2005. Biometrisen tunnistamisen tietoturvalisuus ja yksityisyyden suoja. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 80/2005. Viitattu 15.9.2018.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78503/80_2005.pdf?sequence=1

Maahanmuuttovirasto. 2010. Lehdistötiedote 8.1.2010. Käännyttämisellä ja karkottamisella täysin eri lähtökohdat. Viitattu 22.9.2018.

https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kaannyttamisella-ja-karkottamisella-tayysin-eri-lahtokohdat

Maahanmuuttovirasto. 2014. Ilman huoltajaa turvapaikkaa hakevan lapsen edustaminen. Ohje 15.12.2014. Viitattu 25.5.2018.

<https://migri.fi/documents/5202425/6375722/Ilman+huoltajaa+olevan+turvapaikan+hakijalapsen+edustaminen/419a1d23-855e-4c00-b8c1-ca4336c1a5e1>

Maahanmuuttovirasto. 2017. Turvapaikka Suomesta. Turvapaikan hakeminen. Viitattu 14.9.2017.

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen

Maahanmuuttovirasto. 2018. Kansainvälisen suojelun tilastot. Viitattu 29.5.2018.

<http://tilastot.migri.fi/#decisions/23330?start=555>

Merriam-Webster.2017. Dictionary. Viitattu 1.10.2017.

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/intelligence>

Microsoft. 2018. Bing Speech Recognition. Viitattu 29.3.2018.

<https://azure.microsoft.com/en-us/services/cognitive-services/speech/>

MTV Oy. 2018. Turun puukotus. Viitattu 15.9.2018.

<https://www.mtv.fi/uutiset/aihe/turun-puukotus/6541816>

Nurmi, P. 2017. Avointen lähteiden internet-tiedustelu. Aalto yliopisto.

http://www.aaltopro.fi/sites/default/files/nurmi_petri_14_tjk_kehitysprojekti.pdf

Pakolaisneuvonta. 2018. Kansainvälinen suojelu. Viitattu 30.5.2018.

<http://www.pakolaisneuvonta.fi/asiantuntijajarjesto/tietoa-pakolais-ja-ulkomaalais-oikeudesta/kansainvalinen-suojelu/>

Pakolaisneuvonta. 2.5.2012. Paperittomat hanke. Viitattu 14.9.2017.

http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=160&lang=suo

Poliisihallitus. 2017. Laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma 2017 - 2020. Poliisihallituksen julkaisusarja 1 / 2017. Viitattu 29.9.2017.
http://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/julkaisut/julkaisu/laittoman_maahantulon_ja_maassa_oleskelun_vastainen_toimintaohjelma_2017-2020?docID=58035

Pronouncer Europe Oy. 2017. Kotisivu. Viitattu 13.9.2017.
<http://app.pronouncer.fi/>

Seta ry. 2010. Tiedotustilaisuus seksuaalivähemmistöjen vainosta ja homoseksuaalin turvapaikanhakijan tilanteesta. 22.4.2010. Viitattu 11.8.2018.
<https://seta.fi/tiedotustilaisuus-seksuaalivahemmistojen-vainosta-ja-homoseksuaalin-turvapaikanhakijan-tilanteesta/>

Sisäministeriö. 2016. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Sisäministeriön julkaisu 8/2016. Viitattu 12.9.2017.
http://intermin.fi/documents/1410869/4113506/67644_julkaisu_082016.pdf/1befa515-e73e-4ca3-8b03-59991a98c0e3

Sisäministeriö. 2017. Poliisiasiat. Terrorismia torjutaan viranomaisten yhteistyöllä. Viitattu 12.9.2017.
<http://intermin.fi/poliisiasiat/terrorismin-torjunta>

Sisäministeriö. 2018a. Laitonta maahantuloa ehkäistään viranomaisyhteistyöllä. Viitattu 24.5.2018.
<http://intermin.fi/maahanmuutto/laittoman-maahanmuuton-torjunta>

Sisäministeriö. 2018b. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Viitattu 24.5.2018.
<http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Skandinavisk Språkanalys AB. 2016. Language analysis. Viitattu 14.9.2017.
http://www.sprakab.se/Language_analysis_services.html

Skype. 2018. Skype Translator FAQ. Viitattu 29.3.2018.
<https://support.skype.com/fi/faq/FA34542/kuinka-otan-skype-translatorin-kayttoon-ja-kuinka-kaytan-sita?q=translator>

Suojelupoliisi. 2017a. Terrorismin uhka-arvio 14.6.2017. Viitattu 12.9.2017.
http://www.supo.fi/terrorismintorjunta/terrorismin_uhka-arvio

Suojelupoliisi. 2017b. Kansainvälinen radikaali-islamistinen terrorismi ja siihen liittyvät ilmiöt. 11.9.2017. Viitattu 13.9.2017.
http://www.supo.fi/terrorismintorjunta/kansainvalinen_terrorismi

Suomen pakolaisapu. 2018. Sanasto. Viitattu 30.5.2018.
<https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>

Tieteen termipankki. 2017. Kielitiede: alkuperäiskansakieli. Viitattu 8.11.2017:
<http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:alkuperäiskansakieli>.

Tilastokeskus. 2018. Vieraskieliset. Viitattu 22.9.2018.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>

United Nations Human Rights. Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948. Viitattu 29.4.2018.

<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>

Valtioneuvosto. 2017. Hyvä elämä - turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisu 15/2017. Viitattu 6.10.2017.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-138-1>

Ylioppilaslehti. 2011. Kielikeksintö kiinnostaa Valkoista taloa.

<http://ylioppilaslehti.fi/2011/10/vuonna-2020-humanistikin-yrittää>

Yleisradio. 2015a. KRP epäilee kahta irakilaisista 11 terroristisesta murhasta - kaksoisveljekset ovat turvapaikanhakijoita. Viitattu 1.10.2017

<https://yle.fi/uutiset/3-8518659>

Yleisradio. 2015b. SUPO: Turvapaikanhakijoista merkittäviä vaikutuksia Suomen turvallisuudelle - tulijoilla kytköksiä väkivaltaisiin ryhmiin. Viitattu 11.8.2018

<https://yle.fi/uutiset/3-8428033>

Yleisradio. 2018a. Aristoteleen Kantapää - Suomalainen keksintö paljastaa puhujan äidinkielen. Podcast 9.5.2018. Viitattu 29.5.2018

<https://areena.yle.fi/1-4392636 IP:13.35.121.13>

Yleisradio. 2018b. Lähes joka toisen turvapaikanhakijan henkilöllisyys jää mysteeriksi - emme varmuudella tiedä keitä tänne tulee. Viitattu 15.9.2018.

<https://yle.fi/uutiset/3-10354897>

Kuviot

Kuvio 1: Terrorismin uhkatasot. (Suojelupoliisi 14.6.2017).	14
Kuvio 2: Vieraskielisten määrä ja kehitys. (Tilastokeskus 2018)	19
Kuvio 3: Puhutuimmat vieraat kielet. (Tilastokeskus 2018)	19
Kuvio 4: Google-kääntäjän arabian murteet. (Google,Inc)	22

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelun kysymyksiä.....	61
Liite 2: Vastausteemataulukko	63
Liite 3: Haastateltavat	66

Liite 1: Teemahaastattelun kysymyksiä

TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYKSIÄ

Opinnäytetyön otsikko: Miten alkuperäiskielen tunnistusta voidaan käyttää henkilön identifiointissa? (poliisin toiminnassa) Teemojen alla ovat pääkysymykset ja tarvittaessa apu- ja lisäkysymyksiä.

ALOITUS

1. Haastattelun taustatiedot. Kerro nimesi, ikäsi, sukupuolesi, koulutustaustasi, virkaniemi, virkaurasi pituus ja työtehtäväsi. (nimi salataan)

TEEMA 1. Toimintaympäristö (terrorismi, turvapaikanhakijat, laittomasti maassa oleskelevat)

2. Oletko havainnut muutoksia toimintaympäristössäsi?
3. Mitä muutoksia olet havainnut toimintaympäristössäsi?
4. Mitkä tekijät muutoksiin ovat vaikuttaneet?

TEEMA 2. Alkuperäiskielen tunnistus (automaattinen / koneellinen, osittain koneellinen, täysin ihmisen tekemä)

5. Miten tunnistat henkilön käyttämän alkuperäiskielen?
6. Minkälaisissa työtehtävissä tarvitset alkuperäiskielen tunnistamista?
7. Minkälainen alkuperäiskielen tunnistamisen tulisi olla?
8. Tulisiko alkuperäiskielen tunnistamisen olla täysin koneellinen, osittain koneellinen, täysin ihmisen tekemä?
9. Minkälaisia tarpeita näet alkuperäiskielen tunnistamiselle tulevaisuudessa?
- Lisäkysymyksiä
10. Mitä haasteita koet tietokoneen tekemässä automaattisessa alkuperäiskielen tunnistamisessa?
11. Mitä haasteita koet ihmisen tekemässä alkuperäiskielen tunnistamisessa?
12. Mitä haasteita koet ihmisen ja tietokoneen yhteistyönä tapahtuvassa alkuperäiskielen tunnistamisessa?

TEEMA 3. Identifiointi (rikostiedustelu ja tiedonhankinta, turvapaikanhakijat, ulkomalaisvalvonta)

13. Oletko käyttänyt alkuperäiskielen tunnistusta henkilön identifiointissa?
14. Minkälaisissa työtehtävissä olet käyttänyt alkuperäiskielen tunnistusta henkilön identifiointissa?
15. Mitä haasteita alkuperäiskielen tunnistus aiheuttaa asiakaskuntasi identifiointiin osalta?
16. Onko poliisilla riittävät keinot identifioida asiakas suorittaakseen virkatehtävät?
- Lisäkysymyksiä
17. Koetko lainsäädännössä olevan sellaisia tulkinnanvaraisuuksia, jotka hankaloittavat tuntemattoman, vierasta alkuperäiskieltä puhuvan henkilön identifioimista?

LOPETUS

18. Minkälaisena näet toimialasi 5 - 10 vuoden päästä?
19. Minkälaisena näet toimintaympäristösi 5 - 10 vuoden päästä?
20. Onko kysymyksistä unohtunut jotain olennaista?

Liite 2: Vastausteemataulukko

Teemat	Teeman maininneet/Vastaajat
<p>1. Terrorismiin ja ääriajatteluun liittyvät tehtävät ovat lisääntyneet ja terrorismin uhka on suurentunut.</p> <p>“Terrorismiin liittyvien tehtävien määrä on kasvanut viime vuosina”</p>	7/10
<p>2. Ihmiset ovat jakautuneet eri leireihin ja keskustelu myös keskustelu on jakautunut ääripäihin.</p> <p>“Ilmapiiri on muuttunut yhteiskunnassa ja keskusteluissa korostuvat ääripäät”</p>	6/10
<p>3. Tällä hetkellä työtehtävissä tapahtuva alkuperäiskielen tunnistaminen tapahtuu pääsääntöisesti työntekijöiden oman kielten osaamisen perusteella.</p> <p>“Omalla yleistiedolla tunnistan yleisimmät kielet”</p>	7/10
<p>4. Alkuperäiskielen tunnistamista tarvitaan asiakkaiden ja kohdehenkilöiden kotimaan ja henkilöllisyyden selvittämisessä.</p> <p>“Kielen tunnistamista tarvitaan henkilön henkilöllisyyden ja kotipaikan varmentamiseen”</p>	8/10
<p>5. Alkuperäiskielen tunnistamisen tulisi olla helppoa, nopeaa, varmaa ja kaikkien poliisien käytössä.</p> <p>“Pitäisi olla helposti, välittömästi ja tarkasti tunnistava menetelmä”</p>	9/10

<p>6. Alkuperäiskielen tunnistamismenetelmä tulisi olla koneellinen, mutta ihminen voisi olla varmistamassa koneen luotettavuutta</p> <p>“Kone voisi aluksi seuloa, jonka jälkeen ihminen hoitaisi lopun kielen tunnistamisessa”</p>	<p>8/10</p>
<p>7. Tulevaisuudessa alkuperäiskielen tunnistamisen tarve tulee lisääntymään poliisin työssä.</p> <p>“Tarve lisääntyy, maailma pienenee ympärillämme ja ihmiset liikkuvat enemmän maasta toiseen”</p>	<p>7/10</p>
<p>8. Alkuperäiskielen tunnistamisen oikeusvarmuus ja laatu tulee varmistaa.</p> <p>“Menetelmän toimivuuden pitäisi olla oikeusvarmaa”</p>	<p>4/10</p>
<p>9. Tällä hetkellä alkuperäiskielen tunnistamista ei pystytä tekemään tarpeeksi nopeasti ja ketterästi ja tunnistamismenetelmiä tulisi kehittää.</p> <p>“Nopea alkuperäiskielen tunnistaminen helpottaisi identifioimaan henkilön kansalaisuuden ja kielen”</p>	<p>4/10</p>
<p>10. Tulevaisuudessa maahanmuutto ja pakolaisuus lisääntyvät ja vaikuttavat poliisin työmäärään.</p> <p>“Pakolaisten tulovirta tulee kohdentumaan jatkossakin Eurooppaan erilaisten konfliktien ja ilmasto- sekä taloudellisten asioiden takia”</p>	<p>7/10</p>

<p>11. Tekniikan kehitys tulee olemaan erittäin nopeaa tulevaisuudessakin ja se on mahdollisuus mutta myös uhka yhteiskunnan järjestykselle ja turvallisuudelle.</p> <p>“Tarve erilaisille teknisille ratkaisulle tulee lisääntymään poliisin toiminnassa”</p>	<p>4/10</p>
--	-------------

Liite 3: Haastateltavat

	Ikä	Sukupuoli	Koulustausta	Virkanimike	Virkauran pituus	Työntekävä
Haastateltava 1	27	mies	poliisin perustutkinto	vanhempi konstaapeli	5v	ulkomaalaisasiat
Haastateltava 2	25	mies	poliisin perustutkinto	vanhempi konstaapeli	2v	ulkomaalaisasiat
Haastateltava 3	55	mies	poliisin alipäälystötutkinto	rikosylikonstaapeli	33v	ulkomaalaisasiat
Haastateltava 4	54	nainen	poliisin alipäälystötutkinto	rikosylikonstaapeli	30v	ulkomaalaisasiat
Haastateltava 5	47	nainen	alempi korkeakoulututkinto	vanhempi konstaapeli	4v	ulkomaalaisasiat
Haastateltava 6	54	mies	poliisin päälystötutkinto	rikoskomisario	33v	ulkomaalaisasiat
Haastateltava 7	27	mies	poliisin perustutkinto	vanhempi rikoskonstaapeli	7v	rikostiedustelu
Haastateltava 8	33	mies	poliisin perustutkinto	vanhempi rikoskonstaapeli	11v	rikostiedustelu
Haastateltava 9	39	mies	poliisin alipäälystötutkinto	rikosylikonstaapeli	18v	rikostutkinta/tiedustelu
Haastateltava 10	47	mies	poliisin alipäälystötutkinto	rikosylikonstaapeli	26v	rikostiedustelu